

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

bakalářská práce

Terezie Šilhavá

Španělské opisné vazby terminativní a jejich české protějšky

Spanish terminative verbal periphrasis and its equivalents in Czech

vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.

2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla všechny využitě prameny a literaturu.

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Petru Čermákovi, Ph.D za vedení práce a čas, který mi věnoval.

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Povaha slovesného děje – vyjasnění terminologie.....	5
3 Povaha slovesného děje – obsah pojmu.....	6
4 Terminativní povaha slovesného děje.....	8
.....4.1 Situace v češtině.....	9
.....4.2 Přehled perifrází s terminativním významem.....	11
.....4.3 Přehled vlastností terminativních perifrází.....	12
.....4.3.1 Cessativní terminativní perifráze.....	12
Dejar de + infinitiv.....	13
Cesar de + infinitiv.....	16
Parar de + infinitiv.....	16
.....4.3.2 Egresivní terminativní perifráze.....	17
Acabar de + infinitiv.....	17
.....4.3.3 Konkluzivní terminativní perifráze.....	19
.....4.3.4 Finitivní terminativní perifráze.....	22
.....4.3.5 Konsumativní terminativní perifráze.....	23
Venir a + infinitiv.....	23
Llegar a + infinitiv.....	23
5 Analýza vybraných perifrází v korpusu CREA.....	25
.....5.1 Popis metody vyhledávání.....	25
.....5.2 Srovnání dejar de s cesar de.....	26
.....5.2.1 Četnost výskytů.....	26
.....5.2.2 Rozložení v dokumentech.....	27
.....5.2.3 Bezprostřední kontext.....	27
.....5.3 Srovnání terminar de s acabar de.....	28
.....5.3.1 Četnost výskytů.....	28
.....5.3.2 Rozložení v dokumentech.....	29
.....5.3.3 Bezprostřední kontext.....	30
.....5.4 Slovesa, s nimiž se pojí.....	30
6 Analýza ekvivalentů těchto perifrází v paralelním korpusu.....	31
.....6.1 Dejar de.....	32
.....6.2 Cesar de.....	35
.....6.3 Terminar de.....	37
.....6.4 Acabar de.....	39
7 Závěr.....	41
8 El resumen.....	43
9 Resumé česky a anglicky.....	46
10 Použitá literatura.....	47

1 Úvod

Jak již název práce napovídá, budu se věnovat španělským opisným vazbám s terminativním významem a jejich možným ekvivalentům v češtině. Pohybujeme se na poli slovesné kategorie, nazývané některými pracemi povaha slovesného děje. Nejprve tedy nastíním, co se pod tímto pojmem skrývá, jednak z hlediska terminologického, jak ho označují jiné práce a proč já vybírám a používám právě tento, a samozřejmě také z hlediska obsahového, co přesně se jím rozumí. Vysvětlím také, čím se vyznačuje terminativní povaha slovesného děje a na jaké typy ji lze dělit.

Budu se věnovat i jednotlivým terminativním perifrázím. Pokusím se vymezit, které by mohly spadat pod který typ terminativnosti, a popsat jejich vlastnosti tak, jak o nich hovoří různé španělské mluvnice a další práce zabývající se touto problematikou.

V teoretické části se zaměřím i na jazykovou situaci v češtině. Jak pojímá povahu slovesného děje, jakými prostředky ji vyjadřuje. Pokusím se naznačit, co by mohlo teoreticky španělským perifrázím odpovídat, z čeho lze při překladu vybírat.

Na teoretické pojednání navážu praktickou částí. Využiji existence velkých souborů jazykových dat shromážděných do korpusů, abych ověřila, jaká je situace v uživatelské praxi. K výzkumu použiji jednak jednojazyčný španělský korpus CREA dostupný na internetu, na stránkách Španělské královské akademie. A pak také vícejazyčný paralelní korpus InterCorp, umožňující vyhledávat v již existujících překladech nejrůznějších děl. V něm se zaměřím hlavně na prozkoumání, jakými způsoby se jednotlivé perifráze překládají, jaké možnosti již někdo využil.

2 Povaha slovesného děje – vyjasnění terminologie

Povaha slovesného děje je jeden z možných překladů německého *Aktionsart*. Uvádí ho Zavadil – Čermák (2010) s odkazem na J. Šabršulu. V českých pracích se často setkáme s termínem *způsob slovesného děje*. Uvádí ho například Nübler (2002)¹ nebo akademická Mluvnice češtiny². Zatím nejmladší česká mluvnice Cvrček (2010)³ ho uvádí spolu s termínem *druh slovesného děje*. Druh slovesného děje jako ekvivalent pro *Aktionsart* uvádí také Čechová (1996)⁴. Podobně jako Zavadil – Čermák (2010) jím nahrazuje termín *způsob slovesného děje* s poukazem na terminologický problém, který jeho použití způsobuje. Vzhledem k tomu, že slovesný způsob už tradičně figuruje jako název pro jednu gramatickou kategorii, může být použití slova *způsob*

1 Nübler, N. (2002): Způsob slovesného děje. In Karlík, P. – Nekula, M. – Pleskalová, J. eds. (2002): Encyklopedický slovník češtiny. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, s. 567–569.

2 Petr, J. a kol. (1986–1987): Mluvnice češtiny I, II, III. Praha, Academia.

3 Cvrček, V. a kol. (2010): Mluvnice současné češtiny I. Praha, Karolinum.

4 Čechová, M. a kol. (1996): Čeština. Řeč a jazyk. Praha, ISV.

v tomto termínu, označujícím odlišnou skutečnost, zavádějící.⁵

Jak uvádí Zavadil – Čermák (2010), do španělštiny se německý termín Aktionsart překládá zpravidla jako *modo de acción*.⁶ Totéž uvádí i Miguel (1999).⁷ Pojí se s ním stejný problém jako s českým způsobem slovesného děje. I ve španělštině existuje gramatická kategorie *modo verbal* (slovesný způsob, modus). „Proto se nám zdá mnohem vhodnější a výstižnější termín *carácter de la acción verbal*...“ uvádí Zavadil – Čermák (2010).⁸ Miguel (1999) zase důsledně používá termín *aspecto léxico*⁹, kterého se drží i Real Academia Española (2009). Ta také shrnuje další možné ekvivalenty: již zmíněný *modo de acción*, dále *cualidad de la acción* a *accionalidad*.¹⁰

Ve své práci jsem se rozhodla používat termín povaha slovesného děje, protože nekoliduje s žádnou jinou, již existující, slovesnou kategorií a zároveň dobře vystihuje to, co se pod tímto pojmem rozumí. Používám ho jako synonymní k výše zmíněným termínům, tudíž i v nepřímých citacích nahrazuji termínem povaha slovesného děje pojmy použité tou kterou prací.

3 Povaha slovesného děje – obsah pojmu

Každé sloveso lze charakterizovat pomocí různých kategorií. Kromě základních, kterými jsou osoba, číslo, způsob, čas, slovesný rod a vid, existují i další. Jednou z nich je také povaha slovesného děje.¹¹

Podle Zavadil – Čermák (2010) tato kategorie vychází ontologicky z různých kvalitativních nebo kvantitativních stránek procesu, které lze v procesu samém objektivně zaznamenat, jen je na ně ze strany emitenta sdělení různě zaměřená pozornost. Zahrnuje sem fázové a kvantitativní významy.¹²

Cvrček (2010) říká, že tato slovesná kategorie leží na pomezí gramatiky a slovníku a je blízká vidu. „...rozděluje slovesa podle toho, jak charakterizují děj z hlediska jeho fáze, míry, intenzity apod.“¹³

Čechová (1996) povahu slovesného děje považuje za vesměs lexikální kategorii, odlišuje ji tedy od vidu. Řadí sem schopnost slovesa konkretizovat děj např. z hlediska prostoru, vyjadřovat různé

5 Srov. Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny. Praha : Karolinum, s. 315; Čeština. Řeč a jazyk, s. 173

6 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 315

7 Miguel, E. (1999): El aspecto léxico. In Bosque, I. – Demonte, V. (eds.) (1999): Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Espasa Calpe, s. 2981

8 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 315

9 Miguel, E. (1999): El aspecto léxico, s. 2981

10 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española. Madrid : Espasa Libros, 2009, s. 1686

11 Čechová, M. a kol. (1996): Čeština. Řeč a jazyk, s. 161

12 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny. Mluvnice současné španělštiny, s. 314–315

13 Cvrček, V. a kol. (2010): Mluvnice současné češtiny I. Praha, Karolinum., s. 246

fáze děje, různou míru děje, rozměr děje, expresivitu, deminutivnost, účinnost děje.¹⁴

Akademická mluvnice ji také odlišuje od vidu v užším slova smyslu a říká, že povaha slovesného děje je lexikální, nikoli lexikálně-gramatickou kategorií, a že se uplatňuje jen u některých sloves.¹⁵

Z potřeby odlišit povahu slovesného děje od vidu v užším slova smyslu vyplývá, že vid lze chápat dvojnásobně – jako kategorii vyjadřující opozici dokonavost versus nedokonavost a jako pojem shrnující pod sebou kromě takto chápaného vidu ještě povahu slovesného děje. Nübler, N. (2002), který shrnuje problematiku povahy slovesného děje, uvádí, že obě kategorie – vid i povaha slovesného děje – jsou komplikovaně propojeny. Ještě v 19. století se mezi nimi vůbec nerozlišovalo.¹⁶

Ve španělských gramatikách se kategorie povahy slovesného děje řadí pod aspekt v širším slova smyslu. Zavadil – Čermák (2010) říká, že je to běžné nejen ve španělské, ale v romanistické tradici vůbec.¹⁷

Jak praví Miguel (1999), aspekt v sobě zahrnuje mnoho informací, které mají vztah ke slovesnému způsobu. Informuje nás o průběhu děje, o tom, jak se rozvíjí, o jeho časovém rozvržení, intenzitě.¹⁸

Na rozdíl od slovesné kategorie času lze aspekt chápat jako vnitřní čas děje. Není deiktickou kategorií. Nedává najevo vztah mezi časem, ve kterém se odehrává děj, a okamžikem promluvy, ale informuje nás o jeho vnitřní struktuře. O tom, jak začíná, končí, nebo jak se opakuje, zda ho vnímáme celostně, nebo nám jsou prezentovány jen určité části.¹⁹

Real Academia Española (1973) hovoří o tom, že už ve významu slovesa je obsažena informace o tom, jak se jím vyjádřený děj odehrává v mysli mluvčího, zda trvá jen chvíli, zda se opakuje, začíná, směřuje ke konci apod. Není dílem nějakých speciálních morfémů, ale je vlastní přímo konkrétnímu slovesu. Podle toho, jaký mentální obraz slovesa vytvářejí, se člení do určitých skupin. Často jsou ovšem součástí širšího kontextu, který modifikuje jejich význam. Součástí takového

14 Čechová, M. a kol. (1996): Čeština. Řeč a jazyk, s. 173

15 Petr, J. a kol. (1986): Mluvnice češtiny II. Praha, Academia, s. 185

16 Nübler, N. (2002): Způsob slovesného děje, s. 567

17 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 315

18 Miguel, E. (1999): El aspecto léxico, s. 2979

(„El término aspecto abarca un amplio conjunto de informaciones relacionadas con el modo en que tiene lugar el evento descrito por un predicado. ... El aspecto informa sobre la manera en que un evento se desarrolla u ocurre: implicando un cambio o la ausencia del cambio; alcanzando un límite o careciendo de él; de forma única o repetida; de forma permanente, habitual o intermitente. ... El aspecto informa también sobre la extensión temporal del evento: un período no acotado de tiempo, un intervalo acotado o un instante; sobre cuál es la fase principal del evento descrito: el inicio, la fase media o la fase final; asimismo el aspecto puede informar sobre la intensidad con que el evento tiene lugar.“)

19 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 1684–5

(„El aspecto verbal informa ... de la estructura interna de los eventos, es decir, de la manera en que surgen, se terminan o se repiten, pero también de si se perciben en su integridad o se muestran únicamente algunos de sus segmentos.“)

kontextu nejsou jen další slova, lexikální jednotky vyskytující se v jeho okolí. Mohou to být i gramatické prostředky – morfologické nebo perifrastické povahy. A právě takové gramatické prostředky, které ovlivňují mentální obraz děje, nazývá aspektem.²⁰

V různých jazycích existují různé způsoby, jak informace spadající pod kategorii aspektu vyjadřovat. Ve španělštině může být nositelem této informace jednak kořen slovesa, jednak slovotvorné morfémy, dále gramatické morfémy, slovesné perifráze a v neposlední řadě také další prvky kontextu.²¹

Podle toho, jakým způsobem se aspekt vyjadřuje a jakých informací je nositelem, ho lze rozčlenit. Real Academia Española (2009) dělí aspekt do tří skupin: aspecto léxico o modo de acción; aspecto sintáctico o perifrástico; aspecto morfológico o desinencial.²² Miguel (1999) dělí aspekt na: aspecto flexivo, aspecto léxico, aspecto léxico sintáctico. S tím, že slovesné perifráze se nacházejí na hranici mezi slovesným a větným aspektem. Patří ještě pod slovesný, ale oproti jednotlivým slovesům už pod aspecto léxico sintáctico.²³

Aspekt nazvaný morfológico, desinencial nebo flexivo je aspektem v užším slova smyslu, chápaným jako opozice perfekta a imperfekta. Zbývající část bych analogicky se Zavadil – Čermák (2010) zařadila pod povahu slovesného děje.²⁴ Odpovídalo by tomu i nalezení obdobné situace v češtině, jak jsem ji výše zmínila.

V češtině je obdobou aspektu v užším slova smyslu dokonavý a nedokonavý vid. Je tu ovšem zásadní rozdíl v tom, že ve španělštině lze aspekt s povahou slovesného děje libovolně kombinovat. V češtině toto nelze, protože obě kategorie využívají stejných formálních prostředků a jednotlivé významy se tím pádem mísí.²⁵ Těmi zmíněnými prostředky jsou různé prefixy a sufixy.²⁶

4 Terminativní povaha slovesného děje

Jak jsem již zmínila, pod povahou slovesného děje se rozumí různé významy, mezi nimiž neposlední místo zaujímají významy fázové, které ukazují, jak se děj rozvíjí v čase. Děj, „který se rozvíjí k vnitřní hranici, inherentnímu cíli, po jehož dosažení přirozeně končí,“²⁷ můžeme zahrnout pod pojem terminativní povaha slovesného děje. Ta totiž „postihuje děj v jeho koncové

20 Real Academia Española (1973): Esbozo de una nueva gramática de la lengua española. Madrid: Espasa-Calpe, s. 460–2

21 Miguel, E. (1999): El aspecto léxico, s. 2979

22 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 1685

23 Miguel, E. (1999): El aspecto léxico, s. 2993

24 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 315

25 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny. Mluvnice současné španělštiny, s. 310–311

26 Karlík, P. – Nekula, M. – Pleskalová, J. eds. (2002): Encyklopedický slovník češtiny, s. 567

27 Lehečková, E. (2004): Kategorie teličnosti a české sloveso. In Awadová, L. et al. (eds.): Setkání bohemistů Cikháj 2004. Vlastním nákladem, Brno 2005, s. 14–17 (též: www.phil.muni.cz/cest/cikhaj), s. 16

fázi.²⁸ Buď už skončil, nebo se ke konci přibližuje.

Terminativní povaha slovesného děje by se dala ještě dále členit. Dle Zavadil – Čermák (2010) v sobě „zahrnuje dílčí významy cessativní, egresivní, konkluzivní, finitivní a konsumativní.“²⁹ Podrobněji se jimi budu zabývat v rámci charakteristiky jednotlivých terminativních perifrází, se kterými toto rozdělení úzce souvisí.

Španělština na rozdíl od češtiny disponuje celým repertoárem slovesných perifrází, které vyjadřují různé časové, modální, aspektuální i jiné stylistické významy,³⁰ tedy i terminativní.

Slovesná perifráze je útvarem složeným ze dvou, případně více sloves, která spolu tvoří ze syntaktického hlediska jeden přísudek. Jedno z nich je plně nebo částečně gramatikalizované, neboli ztratilo svůj původní význam, který mělo jako samostatný lexém.³¹ (Neplatí to ovšem paušálně. Např. sloveso *acabar* si svůj význam ponechává.)³² Stalo se tak pomocným slovesem, je nositelem gramatických kategorií, jejichž prostřednictvím se přísudek zapojuje do věty. A je tím hlavním, kdo modifikuje výslednou povahu slovesného děje.

Druhé sloveso je plnovýznamové. Je tím, kdo vybírá podmět a případná další doplnění. Objevuje se jedině v infinitivu, gerundiu nebo participiu.³³

.....4.1 Situace v češtině

V češtině se povaha slovesného děje obměňuje hlavně pomocí předpon. Uplatňují se tu jak vlastní, nepředložkové, tak nevlastní, předložkové. Slovesa vzniklá prefixací jsou z hlediska vidu dokonavá. Z lexikálního hlediska předpony dodávají základovému slovu různé příslovečné odstíny, především místní, z nichž pak vycházejí významové odstíny časové, způsobové a měrové.³⁴

Akademická mluvnice v kapitole *Funkce slovesných předpon* mluví o tom, že prefixací se modifikuje význam základového slova. Výsledným významem ale není pouhý součet významu základového slova a významu předpony. Vyvíjí se ve vzájemné součinnosti.

Mezi lexikálními významy, které přinášejí jednotlivé předpony jsou i ty s významem časovým, které charakterizují průběh děje v čase. Pro ukončení, zánik děje je tu uveden příklad odříkat. Předpona *od-*. Pro poslední fázi děje je tu příklad *dotančit*. Předpona *do-*.³⁵

28 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 324

29 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 324

30 Gómez Torrego, L. (1988). *Perífrasis verbales*. Sintaxis, semántica y estilística. Madrid: Arco/Libros, s. 19

31 Gómez Torrego, L. (1988). *Perífrasis verbales*, s. 18

32 Gómez Torrego, L. (1988). *Perífrasis verbales*, s. 12

33 Gómez Torrego, L. (1988). *Perífrasis verbales*, s. 18–19

34 Čechová, M. a kol. (1996): *Čeština. Řeč a jazyk*, s. 139

35 Mluvnice češtiny I, s. 368

O přehled významových odstínů jednotlivých předpon se pokouší i Čechová (1996). Nás nyní zajímá hlavně skupina přinášející významový odstín časový, který vyjadřuje fázovost slovesného děje. Konkrétně fázi začáteční (slovesa počínací/ingresivní), fázi konečnou (slovesa končící/finitivní), začátek i konec děje (slovesa omezovací/(de)terminativní), děj od začátku do konce.³⁶

Konečnou fázi děje utvářejí předpony:

- do-číst, dodělat, dokouřit, dokvést, dozpívat, domluvit
- vy-cvičit, vykrmit, vystudovat, vypracovat
- od-kvést, odcvičit, odbít (o hodinách), odpracovat, odrecitovat

Začátek i konec děje:

- po-sedět, pobesedovat, poležet si, poklepat
- za-volat, zaklepat, zakouřit si, zaplavat si, zatančit si
- na-čekat se, nachodit se, nadělat se

(některá z těchto sloves vyjadřují zároveň míru děje)

Děj od začátku do konce:

- pře-číst, přestat, vy-trvat

současně: při-kusovat, dodatečně: při-psat, předem: před-vařit, předčistit³⁷

Karlík – Nekula – Rusínová (1995, 1996) také uvádí, že závěrečná fáze děje se vyjadřuje předponou do-. Lze ji spojovat především se slovesy pojmenovávajícími lidské činnosti a výsledné sloveso nemusí mít vyjádřený předmět. Předpona do- může však také se slovesy, která obsahují sémantický rys dávání, označovat dodatečný děj, který směřuje k završení předpokládaného výsledku. Např. dokoupit, doobjednat, doučit se.

Dovedení děje do konce bez ohledu na to, jestli se dosáhlo předpokládané kvality výsledku, je možné vyjádřit prostřednictvím předpony od-.³⁸ Pokud ovšem prefix od- spojíme se slovesy označujícími lidské činnosti, může přibýt rys negativního hodnocení. Jako příklad uvádí odkývat, odříkat, odsedět aj.³⁹

36 Čechová, M. a kol. (1996): Čeština. Řeč a jazyk, s. 139–140

37 Čechová, M. a kol. (1996): Čeština. Řeč a jazyk, s. 139–140

38 Karlík, P. – Nekula, M. – Rusínová, Z. (1995, 1996): Příruční mluvnice češtiny. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, s. 211

39 Karlík, P. – Nekula, M. – Rusínová, Z. (1995, 1996): Příruční mluvnice češtiny, s. 213

Povahu slovesného děje také vyjadřují fázová slovesa: „počínací (vyběhnout), končící (dokončit), omezovací (posedět si), pokračovací (zůstat, např. zůstat stát), okamžitá (kousnout), trvací (pršet), zdobnělá (spinkat), slovesa vyjadřující větší nebo menší míru děje (přisladit, popovídat si, pohvizdovat), postupné vznikání děje (rozpršet se, rozplakat se) aj.“⁴⁰ Nás by v tomto případě zajímala předavším slovesa končící.

.....4.2 Přehled perifrází s terminativním významem

Španělské mluvnice dělí perifráze především z formálního hlediska, na ty, které tvoří pomocné sloveso s infinitivem, které s gerungiem a které s participiem, protože toto dělení se logicky nejvíce nabízí. Členění ze sémantického hlediska už je obtížnější, protože v rámci jedné perifráze se objevují různé významové rysy.

V Bosque – Demonte (1999)⁴¹ žádné jiné dělení než na perifráze s infinitivem, gerundiem nebo participiem nenalezneme. Gómez Torrego (1988) vyčleňuje pouze v rámci perifrází s infinitivem skupinu terminativních perifrází, dále je už ale nedělí.⁴² Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972) na závěr pojednání o jednotlivých perifrázích uvádějí seznam perifrází seřazený do sémantických skupin.⁴³ Real Academia Española (2009) se v rámci těch s infinitivem pokouší o dělení ze sémantického hlediska, ale jen hrubé. Rozlišuje perifráze modální (modales) a časově-aspektové (tempoaspectuales). Ty pak dále dělí na takové, ve kterých dominují časové rysy, fázové, které ukazují různá stádia procesu, a kulminativní, které označují vyvrcholení nebo počátek série dílčích událostí dohromady tvořících děj. V rámci fázových perifrází pak vyděluje bezprostřední (de inminencia), začínací (incoativas), kurzivní (cursivas) a terminativní (terminativas). Stranou, v rámci časově-aspektuálních, ještě zmiňuje rezultativní.⁴⁴

Nejucelenější a nejpodrobnější dělení slovesných perifrází ze sémantického hlediska obsahuje Zavadil – Čermák (2010). Ti je dělí pouze z hlediska významu, a to na fázové, rezultativní a kvantitativní. V rámci fázových pak na ingresivní, durativní a terminativní. Dělení ještě dále zjemňuje.⁴⁵

Za základ pro přehled perifrází s terminativním významem jsem se rozhodla použít dělení, které uvádí Zavadil – Čermák (2010), protože mi připadá dostatečně přehledné, podrobné, výstižné a navíc všechny pokusy o vytvoření vlastní klasifikace na základě zkoumání významů jednotlivých

40 Mluvnice češtiny II. Tvarosloví, s. 185

41 BOSQUE, I. – DEMONTE, V. (eds.) (1999): Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Espasa Calpe, s. 3323–3442.

42 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 118–126

43 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales. Madrid: SGEL, s. 61

44 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2113–15

45 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 316–328

perifrází mě vedly k obdobnému pojetí.

Zde tedy uvádím jednotlivé skupiny perifrází spolu s termínem, který používá Zavadil – Čermák (2010) pro tu kterou skupinu:

Cessativní – vyjádření přerušení děje

- dejar de + inf.
- cesar de + inf.
- parar de + inf.

Egresivní – vyjádření blízké, bezprostřední minulosti

- acabar de + inf.

Konkluzivní – vyjadřují ukončení děje

- terminar de + inf.
- acabar de + inf.

Finitivní – vyjadřují kulminaci subjektivního děje

- terminar por + inf.
- acabar por + inf.
- acabar + ger., terminar + ger.

Konsumativní – vyjadřují kulminaci procesu, dosažení vrcholu

- venir a + inf.
- llegar a + inf.

Nyní se můžeme blíže podívat na jednotlivé perifráze. Na jejich význam a různé stylistické zvláštnosti.

.....4.3 Přehled vlastností terminativních perifrází

.....4.3.1 Cessativní terminativní perifráze

Cessativní terminativnost Zavadil – Čermák (2010) vymezuje tak, že: „Charakterizuje děj jako ukončený, tj. jako děj, jehož realizace ustala.“⁴⁶

Španělský výraz „cese“ však znamená jak skončení, tak přerušení. Dle Gómez Torrego (1999)

46 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 324

perifráze, které bychom sem mohli zařadit, nesou význam přerušení rozvíjejícího se děje předtím, než dospěl do úplného konce.⁴⁷ Real Academia Española (2009) v podobném duchu upozorňuje, že přerušení děje neimplikuje přímo představu, že dospěl do svého konce, dosáhl svého završení, ale pouze to, že činitel děje své činnosti zanechal, opustil ji,⁴⁸ ale nevíme, v jaké fázi, a jestli nebude dále pokračovat. A dodává, že to platí nezávisle na tom, zda se jedná o jednotlivý okamžik, nebo zda jde o určitý zvyk.⁴⁹

Nyní k jednotlivým perifrázím, které jsme sem zařadili.

Dejar de + infinitiv

Jak praví Zavadil – Čermák (2010), jedná se o nejfrekventovanější a zároveň stylově neutrální vyjádření.⁵⁰ Svědčí o tom i fakt, že se objevila ve více pracích, někde jako jediná z cessativních perifrází, a byl jí věnován největší prostor.

Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972) o ní píše, že ve svém běžném významu je synonymní s *cesar de + inf* a *parar de + inf*, a jako příklad uvádějí: „He dejado de ver la televisión porque me parece una pérdida de tiempo.“⁵¹

Gómez Torrego (2002) o této perifrázi píše, že ukazuje přerušení procesu nehledě na to, zda je tím děj ukončen definitivně.⁵² Gómez Torrego (1988) se vyjadřuje podrobněji. Za základní význam považuje vyjádření konce nebo přerušení děje nebo stavu, který začínal být obvyklým.⁵³ S tím, že někdy neoznačuje přerušení procesu, ale jen konec děje nebo ukončení jeho opakování.⁵⁴

O tomto se zmiňuje i Real Academia Española (2009), když říká, že jedním z významů této perifráze je „Interpretación de cese“. Označuje tak, že určitý stav již netrvá, nebo že je přerušený, avšak na rozdíl od *terminar*, které by tu mohlo být ekvivalentem, *dejar de + inf* nenese informaci o tom, zda přerušený děj bude obnoven, či nikoli. *Terminar* obsahuje informaci, že děj dospěl

47 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo. In Bosque, I. – Demonte, V. (eds.) (1999): Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Espasa Calpe, s. 3381

(„designa la interrupción de una acción que venía desarrollándose y que no llega a su fin“)

48 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2178

(„el cese de una situación no implica su finalización, sino su abandono“)

49 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2178

(„...tanto si se aplica a un momento particular como si se habla de cierto hábito.“)

50 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 324

51 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales, s. 29

(„En su acepción más normal equivale a cesar o parar de.“)

52 Gómez Torrego, L. (2002): Gramática didáctica del español. Madrid: Ediciones SM., s. 194

(„indica la interrupción de un proceso al margen de si la acción se da por terminada definitivamente.“).

53 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 118

(„se indica normalmente el fin o la interrupción de una acción o estado que venía siendo habitual“)

54 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 118

(„A veces puede no indicarse la interrupción del proceso, pero sí el final de la acción o de su repetición: Llegaste cuando estaba yo dejando (=terminando) de trabajar“)

do svého konce.⁵⁵

Real Academia Española (2009) dále uvádí, že tato perifráze připouští přítomnost nepřízvučných zájmen v antepozici a také, aby podmětem byl *patiens*, tedy ten, na kom, nebo to, na čem, je děj vykonáván, i další podměty, které se nepojí s volným chováním.⁵⁶

Gómez Torrego (1999) dodává k tomu, jak se perifráze chová, ještě to, že neumožňuje vynechat infinitivní část.⁵⁷

A zmiňuje se i o výběru sloves, se kterými se může pojit. Právě proto, že označuje přerušení děje, který se rozvíjel, vyžaduje, aby infinitivy, které u ní stojí, byly takové, které vyjadřují nepřetržitý děj, s rysem trvání nebo imperfektivnosti.⁵⁸

Dále je tu informace o tom, co způsobí spojení *dejar* s osobním zájmenem *se*. Dle Gómez Torrego (1988) v tomto případě spolu se zájmenem přijímá i rys větší expresivity,⁵⁹ a jak zmiňuje také Gómez Torrego (1999),⁶⁰ je v tomto případě možné vypustit infinitivní část. Gómez Torrego (1988) dále upozorňuje, že jak přítomnost zájmenem *se*, tak elipsa infinitivní části, se objevuje v imperativu.⁶¹

Dejar de + inf. může nést i další významy, jiné než terminativní. Ráda bych je tu pro pořádek zmínila, abychom je pak mohli lépe odlišit.

55 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2178

(„En el primero de ellos se expresa, en efecto, que un determinado estado de cosas no se mantiene o queda en suspenso, lo que equivale a decir que se termina. Es muy marcada, en consecuencia, la diferencia de significados que se obtiene en *Le ordenaron que dajara/terminara de pintar la casa*. En el primer caso falta información sobre si se reanuda la actividad que se detiene, mientras que en el segundo se expresa que esta llega a su fin.“)

56 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2179

(„La perífrasis admite la anteposición de pronombres átonos: *Nunca te dejé de querer*. Acepta, además, sujetos pacientes como en *Sus novelas dejaron de ser criticadas*, así como otros que no están asociados con comportamientos intencionales: *La cómoda dejó de ser útil*.“)

57 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3381

(„Se comporta, pues, como acabar de *inf* salvo la imposibilidad de eliminación de la secuencia de infinitivo“)

58 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3381

(„Esta perífrasis verbal es perfectiva, pero designa la interrupción de una acción que venía desarrollándose y que no llega a su fin. Este valor de interrupción la diferencia de las otras perífrasis perfectivas. El carácter continuativo de la acción que se interrumpe exige que los infinitivos de esta perífrasis pertenezcan a verbos de acción continuada con valor permanente o imperfectivo“)

59 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 118

(„El verbo auxiliar puede adquirir también la forma pronominal *dejarse*, tal vez más expresiva: *Dejaos de salir con chicas y pensad más en estudiar Déjate de ver tanto la tele*“)

60 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3382

(„Aunque hemos dicho que la secuencia de infinitivo no es eliminable conviene advertir que, en ocasiones, el infinitivo sí lo es pero sin complementos: *Déjate de decir/hacer tonterías (= no digas/hagas tonterías)* Pero obsérvese que en estos casos, el primer verbo no es *dejar*, sino el pronominal *dejarse*.“)

61 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 119

(„Esto ocurre cuando se trata de construcciones imperativas. Además, hay que hacer notar que, a veces, en estas construcciones imperativas pueden suprimirse las secuencias de infinitivo, manteniéndose el mismo significado: *Dejaos de chicas Déjate de tanta tele*“)

Dle Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972) může vyjadřovat, že obvyklá akce vyjádřená slovesem se v nějakém konkrétním případě neuskutečnila⁶² a příklad: „¿Cómo que hoy has dejado de ir a la tertulia? (¿Por qué razón, precisamente hoy, no has ido..?)“

V záporu vyjadřuje, že akce vyjádřená slovesem se uskutečňuje bez přerušení. Shodnou se na tom Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972)⁶³ i Gómez Torrego (1999).⁶⁴ Tím se vlastně stává reiterativní perifrázi namísto terminativní. Hovoří o tom i Gómez Torrego (1988) a dodává, že v některých případech se reiterativní význam oslabuje a to např. se slovesem *ser* a *reconocer*. Také dodává, že ačkoliv je perifráze uvozená negací, její význam je kladný.⁶⁵ To kontrastuje se záporným významem perifráze *acabar de + inf* uvozené negací.⁶⁶

Gómez Torrego (1988) dále uvádí, že v negaci a v imperativu lze celou perifrázi nahradit prostým slovesným tvarem slovesa, které bylo jako součást perifráze v infinitivu, s tím rozdílem, že perifrastické vyjádření je expresivnější. Více se jím položí důraz na významové rysy opětovného poznání, zvědavosti nebo výzvy.⁶⁷

Dle Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972) dále při negaci ve spojení s futurem nebo imperativem získává speciální význam, který dává najevo postoj mluvčího, svědčící o pevném rozhodnutí něco uskutečnit, mluvíme-li o futurem, nebo o připomínce směrem k adresátovi, aby nezapomněl něco udělat.⁶⁸ O takovém významu hovoří i Real Academia Española (2009). Říká, že *dejar de + infinitiv* může mít kromě významu „cese“ ještě význam „litotes“. Nabývá ho

62 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales, s. 29
(„la acción habitual expresada por el verbo no se realiza en una ocasión determinada“)

63 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales, s. 30
(„la acción expresada por el verbo se realiza sin interrupción alguna“)

64 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3381
(„En forma negativa se niega la interrupción de la acción, por lo que se indica que esta continúa...“)

65 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 119
(„Cuando la perífrasis aparece encabezada por una negación, la acción se sigue realizando, y se consigue así un valor reiterativo, con el significado de no parar de..., construcción que también, en este caso, puede considerarse perífrasis verbal. No he dejado de coser un solo día (= he cosido todos los días) Ese niño no deja de llorar (= sigue llorando) No dejaste de molestarme en todo el día (= me has estado molestando todo el día) La perífrasis encabezada por la negación supone, pues, una afirmación. En los casos de no dejar de reconocer, no dejar de ser y otros, se debilita el valor reiterativo: No dejo de reconocer que me ayudaste en momentos difíciles (= reconozco que...) No deja de ser curioso que no me vieras (= es curioso que no me vieras)“)

66 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 120
(„El valor afirmativo o reiterativo que expresa esta perífrasis con la negación contrasta con el negativo de la perífrasis también terminativa acabar de inf: Nunca dejo de comer (= siempre como) Nunca acabo de saber lo que ocurre (= nunca sé lo que ocurre) No acabo de decidirme (= no me decido)“)

67 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 119
(„También en frases negativas e imperativas, puede sustituirse la perífrasis por la forma simple del verbo del infinitivo: Cuando vayas a Madrid, no dejes de visitarnos (=cuando vayas... visítanos)
En casos como este último y los dos anteriores, el uso de la PERÍFRASIS EN LUGAR DE LA FORMA VERBAL SIMPLE RESULTA MÁS expresivo: quedan más resaltados los matices de reconocimiento, curiosidad e invitación respectivamente.“)

68 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales, s. 30
(„no se olvide usted de...; le ruego encarecidamente que...; tengo el firme propósito de“)

ve spojení s přísudky vyjadřujícími ohraničený děj a v záporu. Nese význam žádání někoho o to, aby nezapomněl provést nějaký děj. O který z významů se jedná lze poznat z kontextu.⁶⁹

Cesar de + infinitiv

Jak jsem již zmínila výše, Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972) píše, že v základním významu, tj. terminativním, cessativním, je víceméně synonymní s *dejar de + inf* a *parar de + inf*.⁷⁰ Jak uvádí Zavadil – Čermák (2010), *cesar de* „vznívá knižněji a setkáme se s ním ponejvíce ve španělsku, zejména v záporu“.⁷¹ Na to, že jde o knižnější vyjádření než předchozí, poukazuje i Real Academia Española (2009).⁷² Gramática descriptiva hovoří o *cesar de + inf* vedle *parar de + inf* a říká, že ze syntaktického hlediska se chovají stejně, ale *cesar de + inf* není tak hovorové a je omezenější co se týče širě sloves, se kterými lze tuto perifrázi kombinovat.⁷³ O kombinovatelnosti se konkrétněji zmiňuje Real Academia Española (2009), kde se píše, že připouští predikáty, které označují atmosferické jevy. V záporu nese význam trvání, opět dochází k negaci přerušení. Možnost interpretovat tuto perifrázi ve významu „litotes“ je velmi ojedinělá.⁷⁴

Parar de + infinitiv

Abychom měli trojici kompletní, zbývá nám přidat *parar de + inf*.

Zavadil – Čermák (2010) pouze konstatuje, že se vyskytuje zřídka.⁷⁵ Gómez Torrego (1999) říká, že je mnohem frekventovanější v záporu než v kladu, tehdy znamená, že děj stále probíhá a nejen to, navíc přináší rys zdůraznění nebo kvantifikace, nepřipouští zdůrazňovací slovesa a neaspektová slovesa, kombinovatelnost s jednotlivými infinitivy je silně omezená a nepřipouští pasivum.⁷⁶

69 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2179

(„En la interpretación 2, *dejar de inf* no es una perífrasis de fase. Este sentido se obtiene con predicados puntuales o delimitados y en oraciones negativas ... no se denota el cese de ningún estado de cosas, sino que se pide a alguien que no omita la realización de cierta acción. ...El contexto suele determinar cuál es la opción correcta en casi todos los casos de ambigüedad“)

70 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales, s. 29

(„Dejar de En su acepción más normal equi vale a *cesar* o *parar de*.“)

71 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 324

72 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2180

(„La perífrasis *cesar de inf* se caracteriza por pertenecer a un registro más literario“)

73 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3382

(„La construcción *cesar de inf* se comporta sintácticamente igual que *parar de inf*, aunque es menos coloquial, y con más restricciones en la selección de infinitivos“)

74 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2180

(„... Admite, al igual que la variante con *dejar*, predicados que denotan fenómenos atmosféricos : No ha cesado de hacer frío. Es rara esta perífrasis en la interpretación de lítote, a diferencia de *dejar de inf*. Si alguien dijera No cesen de avisarme, no estaría pidiendo que se realizara puntualmente esa acción en el momento oportuno, sino más bien que se llevara a cabo de forma ininterrumpida. Así pues, el uso de *cesar de inf* en oraciones negativas expresa la continuidad de una situación en curso. Se obtiene ese mismo sentido con expresiones adverbiales y sin negación, lo que da lugar a alternancias como Desde esta mañana no ha cesado de llover. De esta mañana ha llovido continuamente/sin parar/todo el tiempo.“)

75 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 324

76 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3382

Real Academia Española (2009) dodává, že neumožňuje vůbec interpretaci jako „litotes“, je tedy pouze terminativní cessativní.⁷⁷

Jako podmět vyžaduje takový, který je zároveň agentem – činitelem děje, nebo alespoň tím, koho zasahuje nějaká změna.⁷⁸

Zřídka se pojí se slovesy označujícími duševní pochody nebo citová hnutí, nejspíš je to zbytek původního významu slovesa parar. Odmítá také stavová slovesa, výjimku tvoří pokud jsou součástí skupiny sloves, která vyjadřuje dohromady nějakou činnost.⁷⁹

I Real Academia Española (2009) říká, že je častější v negativních konstrukcích, dále že připouští anteponování nepřízvučných zájmen. Také připouští neosobní slovesa.⁸⁰

.....4.3.2 Egresivní terminativní perifrásis

Acabar de + infinitiv

Do této kategorie můžeme zařadit perifrásis *acabar de + inf*, pokud je pomocné sloveso ve tvaru indikativu přítomného času nebo ve tvaru indikativu imperfekta, a to ani v jednom z případů ve formě negace.⁸¹ Real Academia Española (2009) používá negativní vymezení, tedy

(„Esta construcción se comporta igual que dejar de inf con el valor de interrupción de una acción que se venía desarrollando, por lo que habrá que incluirla entre las perífrasis. No obstante, presenta rasgos idiosincrásticos [idiosincrástico = relativo de idiosincracia; idiosincracia = rasgos y carácter propios y distintivos de un individuo o de una colectividad, sinónimos: carácter, individualidad, personalidad, particularidad, singularidad, peculiaridad, antónimos: generalidad, universalidad]: No adquiere los verbos enfáticos y no aspectuales de dejar de inf. ... Existen fuertes restricciones en el abanico de infinitivos que pueden aparecer. ... Admite la supresión de la secuencia de infinitivo. ... No admite pasivas. Es mucho más frecuente su uso en estructuras negativas. ... En estos casos se niega la interrupción de la acción, por lo que la construcción significa que la acción sigue realizándose. No obstante, con la perífrasis existe un valor enfático o cuantificador añadido. Así en No para de hablar no sólo se dice que sigue hablando sino que, además, habla mucho. Apesar de todo, creemos que es una construcción perifrástica porque responde a los dos procedimientos básicos: la no nominalización del infinitivo y la no selección de sujeto ni de complemento por parte del primer verbo (parar). De ahí que podamos decir Juan no para de hablar (sujeto de persona), el coche no para de echar humo (sujeto de cosa) o No para de llover (sujeto cero).“)

77 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2180

(„La perífrasis parar de inf es también de fase, y denota el cese de una situación en curso. No posee, en cambio, la interpretación de lítote, en lo que coincide con cesar de inf.“)

78 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2180

(„Parar de inf se caracteriza por exigir sujetos que se suelen interpretar como agentes (No paras de hablar) o al menos como experimentadores de algún cambio: Si te moja la lluvia de este tiempo, el pelo no parará de crecer!“)

79 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2180–1

(„Aun así, son raros en esta pauta los procesos de naturaleza psíquica o afectiva. ... Probablemente como resto semántico del significado original de parar como el verbo de movimiento (detenerse, cesar en su movimiento), parar de inf rechaza los sujetos pasivos ... y los de los verbos de estado ... Se exceptúan aquellos que forman grupos verbales en los que se expresan en realidad actividades, como en Desde que ha entrado en la Brigada no paras de tener servicios nocturnos.“)

80 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2181

(„La perífrasis parar de inf se usa más frecuentemente en las oraciones negativas que en las afirmativas y se caracteriza además por admitir la anteposición de pronombres átonos: La cabeza no le para de dar vueltas. Admite asimismo verbos impersonales: No para de llover; A ver si para de hacer frío.“)

81 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3378

že se ve významu egresivní terminativnosti neobjevuje ve tvarech *préterita perfecta*, *futura* a *kondicionálu*. Dále pak, že ve formě *participia* přináší infinitivu slovesa, s nímž tvoří *perifrázi*, význam *adverbií* *recién* (čerstvě, právě) nebo *apenas* (sotva, stěží).⁸²

Slovy Zavadil – Čermák (2010): „Charakterizuje děj jako bezprostředně skončený. Tím se velmi těsně přibližuje kategorii času...“⁸³ Obdobně i Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972) konstatují, že děj prezentovaný infinitivem se udál těsně před chvílí, ve které o něm mluvíme. Dodávají, že tuto *perifrázi* lze nahradit *adverbiálními* vyjádřeními jako *hace un momento* nebo *hace unos instantes*, *hace unos días* apod.⁸⁴

Obdobně i Gómez Torrego (1988) říká, že se jedná o bezprostřední konec děje a že je synonymní s konstrukcemi typu *hace poco tiempo que*, *hace un instante que*.⁸⁵

Gómez Torrego (1999) o této *perifrázi* říká, že nese časový význam bezprostřední minulosti, děj, který proběhl před malou chvílkou, jak již bylo zmíněno, dále aspektuální význam ohraničenosti děje, což znamená, že nebere v potaz, jak se děj rozvíjel.⁸⁶

Real Academia Española (2009) říká v podstatě totéž. Tedy že děj, o kterém se hovoří, předcházel momentu promluvy. Časový úsek, který uplynul mezi okamžikem děje a okamžikem promluvy je však velice krátký.⁸⁷

(„con el auxiliar sólo en presente y pretérito imperfecto de indicativo, y siempre en forma afirmativa.“)

82 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2164

(„Como perífrasis de anterioridad inmediata, acabar de inf no es sinónima de terminar de inf (...), y comparte con ir a inf cierta defectividad temporal. No suele usarse en pretérito perfecto y tampoco en futuro o condicional. Usada en forma participial, crea modificadores predicativos análogos a los que se construyen con los adverbios recién o apenas, como en Las paredes se deschnchaban acabadas de pintar (apenas pintadas) de llegar a nuestra redacción (recién llegadas).“)

83 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 324

84 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales, s. 25

(„Significa que la acción presentada por el infinitivo ha tenido lugar inmediatamente antes del momento en que se sitúa la acción. Se puede sustituir por expresiones adverbiales de tiempo como hace un momento, unos instantes, unos días, etc.“)

85 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 120

(„Con la perífrasis acabar de inf lo que se expresa normalmente es el final reciente de una acción; es decir, la acción que refleja el infinitivo ha ocurrido recientemente; de ahí la equivalencia con construcciones del tipo hace poco tiempo que..., hace un instante que..., etc.)

86 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3378

(„valor temporal de anterioridad reciente unido a otro aspectual de carácter puntual, que no tiene en cuenta el desarrollo de la acción. ... La perífrasis en cuestión presenta este valor temporal-aspectual de acción ejecutada poco tiempo antes con el auxiliar sólo en presente y pretérito imperfecto de indicativo, y siempre en forma afirmativa.“)

87 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2163–4

(„En el sentido 2, por el contrario, se indica que ha transcurrido un lapso temporal breve desde la conclusión de un proceso, pero no se penetra en su estructura interna: Acaban de dar las dos. Con esta interpretación, más propiamente temporal, la perífrasis expresa anterioridad reciente con respecto a un punto de referencia que coincide con el momento del habla. (en presente de indicativo, como en El director acaba de marcharse), o bien a un momento anterior al momento del habla (en imperfecto de indicativo, como en Cuando llegué, acababa de marcharse). En el sentido 2 también se expresa con esta perífrasis que se considera escasa la distancia temporal que media entre el momento de referencia (o el propio de la enunciación) y el punto en que se produce el estado

Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972) mluví o perifrázi *acabar de + inf* pouze v tomto významu. Říkají o ní, že je velmi frekventovaná ve všech typech kontextů.⁸⁸

Real Academia Española (2009) říká, že význam bezprostřední minulosti není kompatibilní s významem trvalého stavu. Tuto perifrázi tedy nelze kombinovat s infinitivy sloves, která vyjadřují děj, který postrádá přirozenou hranici, konec. Pouze lze připustit taková, která označují přechodné stavy, protože lze předpokládat, že nebudou trvat dlouho, a tudíž v sobě obsahují rys konečnosti.⁸⁹

.....4.3.3 Konkluzivní terminativní perifráze

Na konec procesu se zaměřuje konkluzivní terminativnost. Zavadil – Čermák (2010) ji vymezuje tak, že: „Charakterizuje děj jako dokončený nebo dokončovaný v poslední fázi.“⁹⁰ S tím souzní to, co uvádí Gómez Torrego (1999), tedy že vyjadřuje perfektivní, ukončený děj, který ovšem předpokládá, že se děj předtím, než skončil, nějakou dobu rozvíjel.⁹¹

Real Academia Española (2009) o nich mluví v souvislosti s dalšími „perífrasis de fase“, tedy perifrázemi vyjadřujícími určitou fázi děje. Oproti *dejar de + inf*, *cesar de + inf* a *parar de + inf* nevyjadřují *terminar de + inf* a *acabar de + inf* přerušování děje, ale jeho dokončení.⁹²

Dále hovoří o *acabar de + inf*, ale můžeme to vztáhnout i na *terminar de + inf*, když jsou považovány v tomto významu za synonymní. Uvádí, že označuje proces, který dovádí nějaký děj do konce, s tím, že zdůrazňuje právě konečnou fázi.⁹³

Gómez Torrego (1988) uvádí, že označuje ukončení procesu, ale nikoli, že by šlo o bezprostřední

de cosas del que se habla, de forma que este es siempre anterior a aquel. Una paráfrasis aproximada de *Acaba de salir es*, por consiguiente, *Salió hace poco* (Ha salido hace poco en algunos países, de acuerdo con la distribución de usos del perfecto...“)

88 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). *Perífrasis verbales*, s. 25

(„Esta es una de las construcciones verbales más distintivas y características del español, de altísima frecuencia de aparición en todo tipo de contextos.“)

89 Real Academia Española (2009): *Nueva gramática de la lengua española*, s. 2164

(„La expresión de anterioridad reciente es incompatible con los estados permanentes. Es, pues, esperable que carezcan de sentido oraciones como **Acaba de parecerse a su padre* y otras igualmente contradictorias en las que se desea expresar el final de algún proceso, pero no se introducen eventos que posean término natural. Los predicados que denotan estados transitorios se aceptan, en cambio, con mayor facilidad de estas construcciones, acaso porque su misma transitoriedad permite percibirlos como efímeros y, por tanto, delimitados: *Acaba de estar en Nueva York*; *acaba de sufrir una grave enfermedad*.“)

90 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): *Mluvnice současné španělštiny*, s. 325

91 Gómez Torrego, L. (1999): *Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo*, s. 3378

(„La perífrasis *acabar de inf*. presenta dos valores distintos: ... un valor aspectual perfectivo, de acción acabada, que presupone un desarrollo anterior de la acción. En este caso, *acabar de inf* y *terminar de inf* son construcciones sinónimas.“)

92 Real Academia Española (2009): *Nueva gramática de la lengua española*, s. 2178

(„Las perífrasis *dejar de inf*, *cesar de inf* y *parar de inf* expresan la interrupción de un estado de cosas, mientras que *terminar de inf* y *acabar de inf* denotan su finalización.“)

93 Real Academia Española (2009): *Nueva gramática de la lengua española*, s. 2163

(„usada como perífrasis de fase *acabar de inf* expresa el proceso de llevar a término una acción (*Acabó de escribir su novela*). Esta noción es aspectual, en el sentido de que focaliza el estadio final de un evento.“)

minulost,⁹⁴ čímž vymezuje tento význam vůči významu, který má perifráze *acabar de + inf* v některých jiných užitích, jak jsem o nich psala výše.

Dle Zavadil – Čermák (2010): „Základním výrazovým prostředkem jsou perifráze *terminar de hacer, acabar de hacer, concluir de hacer*.“⁹⁵ V ostatních gramatikách se hovoří pouze o *acabar de* a *terminar de*, a to neodděleně. Jsou považovány za synonymní. Jinak se rozlišuje mezi *acabar de* ve významu konkluzivním a ve významu bezprostřední minulosti.

K typu konkluzivní terminativnosti se *acabar de + inf* zařazuje pouze pokud pomocné sloveso, tedy *acabar*, je v některém z perfektivních časů nebo významově vyjadřuje budoucnost.⁹⁶

Vazby *acabar de + inf* a *terminar de + inf* jsou v tomto významu synonymní.⁹⁷

Ačkoli vyjadřují, že děj prezentovaný infinitivem končí, v básnickém jazyce se mohou v rámci těchto perifrází objevit i slovesa, která jsou svou povahou neohraničená. Přináší to zajímavé stylistické příznaky.⁹⁸

Zavadil – Čermák (2010) upozorňuje na to, že význam konkluzivní povahy slovesného děje „připouští výhradně slovesa nekonkluzivní; slovesa konkluzivní nabývají v rámci této povahy slovesného děje významu iterativního.“⁹⁹

V rámci cessativní terminativnosti jsem se zmiňovala o tom, že při přerušení děje není jasné, zda dospěl do svého konce, nebo ne. Není vyloučená možnost, že by došlo k jeho obnovení. Koncepce konkluzivní terminativnosti takovouto možnost nepřipouští, proto vyžadují aby součástí jejich významu byla určitá hranice.¹⁰⁰

94 Gómez Torrego, L. (1988). *Perífrasis verbales* s. 120

(„lo normal es que se marque sólo el final del proceso, sin que el significado de inmediatez esté presente“)

95 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): *Mluvnice současné španělštiny*, s. 325

96 Gómez Torrego, L. (1988). *Perífrasis verbales*, s. 120

(„Si el auxiliar se encuentra en un tiempo perfectivo o en formas con valor de futuro“)

97 Gómez Torrego, L. (1988). *Perífrasis verbales* s. 120 („en estos casos, los verbos acabar y terminar son sinónimos“);

Real Academia Española (2009): *Nueva gramática de la lengua española*, s. 2181 („Con este segundo valor, a diferencia del primero, se expresa la finalización de una acción o un proceso, significado que es compartido por *terminar de inf...*“)

98 Real Academia Española (2009): *Nueva gramática de la lengua española*, s. 2181

(„Con este segundo valor, a diferencia del primero, se expresa la finalización de una acción o un proceso, significado que es compartido por *terminar de inf...* ... Ello no obsta para que en el lenguaje de la lírica se puedan obtener efectos estilísticos cuando la perífrasis se construye con predicados que se caracterizan por su naturaleza no delimitada: *Acabaron de llorar, acabaron / de esperar, acabaron / de sufrir, acabaron de vivir, / acabaron, en fin, de ser mortales.*“)

99 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): *Mluvnice současné španělštiny*, s. 325

100 Real Academia Española (2009): *Nueva gramática de la lengua española*, s. 2181

(„ Los conceptos de cese y de término están relacionados, pero son diferentes. Las situaciones que cesan han de poder prolongarse a lo largo de un intervalo temporal, tanto si en sí mismas contienen límite (dejar de leer un libro) como si no es así (dejar de vivir en una ciudad). Las que terminan exigen, por el contrario, dicho límite como parte de su significación.“)

Se znalostí terminativních a egresivních slovesných perifrází můžeme zmínit i jejich vzájemnou kombinovatelnost. *Acabar* ve významu egresivní terminativnosti lze kombinovat s *acabar* či *terminar* ve významu konkluzivní terminativnosti. Tedy *acabar* vyjadřující bezprostřední minulost může předcházet jak *acabar*, tak *terminar*, ve významu konkluzivním, ne naopak. Může tak docházet ke kombinacím typu: *Acabo de acabar de + inf.* nebo *Acabo de terminar de + inf.*, ale nikoli **Termino de acabar de + inf.* Příklady k tomu uvádí např. Gómez Torrego (1988) „es posible decir *Acabo de terminar ese cuadro pero es agramatical decir *Termino de acabar ese cuadro*“¹⁰¹ Hovoří o tom též v Gómez Torrego (1999).¹⁰²

Acabar de + inf a *terminar de + inf* jsou synonymní i při negaci. Vyjadřuje se v nich ovšem neukončenost děje. Navíc s rysem neklid, netrpělivost, námaha, úsilí.¹⁰³

Samotná perifrása *acabar de + inf* nabývá při negaci tři různé významy, jak o nich hovoří Real Academia Española (2009). Jednak je to vnější negace (negación externa). Ta se týká *acabar de + inf* ve významu egresivní terminativnosti. Neguje to, že se nějaký děj udál před krátkou chvílkou. Další je fázová. Tou se popírá to, že proces dospěl do konce. A jako poslední je tu uvedena oslabená negace (negación atenuada), což není úplná negace původního významu. Slouží k vytvoření variet s jiným nádechem. Poslední dva zmiňované významy sdílí *acabar de + inf* s *terminar de + inf*, obzvlášť pokud infinitiv je tvořen slovesem označujícím ohraničenou událost.¹⁰⁴

101 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales s. 121

102 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3379

(„Es de destacar la posibilidad del uso de acabar como verbo auxiliar con el valor a) [tento význam – bezprostřední minulost] y como verbo auxiliado en la misma perífrasis, aunque el conjunto resulte cacofónico: *Acabo de acabar la redacción del proyecto*. Incluso es posible la unión en un mismo núcleo de las dos perífrasis con sendos valores: *Acabo de acabar de redactar el proyecto* (= hace un instante que he acabado la redacción...). También es posible el auxiliar acabar delante de terminar con el valor de a) [=inmediatez][ej....] Pero nunca es posible una construcción con terminar como auxiliar que precede a acabar...“)

103 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales s. 121

(„También son sinónimos ambos verbos en construcciones negativas. En ellas, se expresa la no finalización del proceso; pero es que, además, se producen efectos estilísticos especiales de ansiedad, de impaciencia, de desazón, de forcejeo, en el sujeto; se consiguen así imágenes ricas para la descripción: *El viejono acababa (terminaba) se sentarse* (= el viejo estaba intranquilo buscando una postura cómoda) *No acabo de aprenderlo* (= no consigo aprenderlo: se intuye la lucha, el esfuerzo). *No acababa de echar a andar* (vemos el forcejeo por intentar echar a andar) *No acaba de decidirse* (intuimos la lucha interna) *Estuvimos allí de pie, hasta que la manifestación no acabó de pasar* En todos estos casos, es posible la utilización de terminar por acabar.“)

104 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2181–2182 („La negación de acabar de inf admite tres interpretaciones: 1. Interpretación de negación externa 2. Interpretación de fase 3. Interpretación de negación atenuada

En la lectura 1 se niega el significado que corresponde a la perífrasis de anterioridad reciente. Así, en la oración *Mi despertador no acaba de sonar* hace un momento, se rechaza que sea verdad que cierto suceso haya ocurrido recientemente. En la interpretación 2 se niega que se haya alcanzado el final de un proceso, como en *No acabé de comerme los macarrones*. En la lectura 3 se expresa una negación atenuada que se describió en el ... Así, el que dice *No acabo de entenderlo* o *No acabo de decidirme* no expresa exactamente que el proceso de comprensión o el de decisión estén en su curso o en algún punto medio de su desarrollo, sino que introduce más bien variantes matizadas de las afirmaciones *No lo entiendo* o *No me decido*. Se extienden esas interpretaciones a estos otros ejemplos: ... En estos siguientes ejemplos se muestra esta misma interpretación con terminar de inf: ...

.....4.3.4 *Finitivní terminativní perifráze*

Dalším typem terminativnosti je terminativnost finitivní. Řadím sem perifráze *terminar por + inf* a *acabar por + inf*. Obě jsou v podstatě synonymní. Zároveň jsou synonymní s *acabar ger* a *terminar + ger*. S tím, že negaci připouští spíš konstrukce s infinitivem. A to tak, že záporka *no* se staví do pozice před infinitiv, případně gerundium, nikoli před pomocné sloveso. Píší o tom jak Gómez Torrego (1988)¹⁰⁵, tak Gómez Torrego (1999)¹⁰⁶, tak Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972)¹⁰⁷.

Co se týče významu, od Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972) se dozvíme, že vyjadřují závěr děje,¹⁰⁸ Zavadil – Čermák (2010) uvádí následující: „Charakterizuje děj jako nějakým způsobem zakončený, dovršený (nakonec něco udělat).“¹⁰⁹ Gómez Torrego (1988) ho charakterizuje jako završení děje, který mohl a nemusel být dlouhý. Blíží se tu významem *llegar a + inf*.¹¹⁰

Gómez Torrego (1999) dodává, že jde o děj týkající se subjektu. Činitelem děje vyjádřeného infinitivem je podmět. Také říká, že jako ekvivalent mohou posloužit věty, ve kterých by se vyskytlo *al final* nebo *finalmente*, tedy nakonec, konečně.¹¹¹

Real Academia Española (2009) ji řadí mezi „stoupající“ perifráze právě proto, že jestli ne explicitně, pak alespoň implicitně, je děj složený z více jednotlivých stádií, přičemž toto je tím vrcholným. Také může být v kontrastu k těm předchozím stádiím, jejich opakem.¹¹² Řada událostí

Las interpretaciones 2 y 3 de acabar de inf en oraciones negativas pueden resultar compatibles, especialmente si el infinitivo designa un evento puntual. Así, en el ejemplo de Colinas citado en el apartado precedente no resulta apropiado interpretar acaban de concederle como perífrasis de fase, puesto que no podría establecerse oposición con empezar a concederle. Se admite, en cambio, la perífrasis de fase cuando se describen actividades, como en los enamorados insaciables que no acaban de besarse nunca en la terrazas abiertas. Con los predicados que expresan procesos delimitados o télicos cabe la ambigüedad. Esta es incluso frecuente con los que admiten optativamente los adverbios del todo o por completo“)

105 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 123.

(„Un rasgo característico de esta perífrasis es su equivalencia con acabar ger. [...] Además, ni la perífrasis de infinitivo ni la de gerundio pueden llevar una negación delante del auxiliar; debe llevarla delante del infinitivo y, en más raras ocasiones, delante del gerundio“)

106 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3386

(„Equivalen a las construcciones de gerundio acabar/terminar ger ... Permiten la incrustación de la negación *no* entre auxiliar y el infinitivo“)

107 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales, s. 52

(„Empecemos por decir que las dos últimas construcciones son, prácticamente sinónimas; aunque existe una marcada preferencia por el uso de la construcción acabar por + inf en la negativa“)

108 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales, s. 52

(„... expresan el final de una acción“)

109 Zavadil, Bohumil / Čermák, Petr. Mluvnice současné španělštiny, s. 325

110 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 124

(„Estas perífrasis también expresan la culminación de la acción después de un proceso más o menos largo, por lo que, en ocasiones, como vimos son equivalentes a llegar a + infinitivo, sobre todo cuando ambas coinciden en expresar un proceso negativo de dificultades, contrariedades, dudas, etc“).

111 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3386

(„El valor semántico aportado es el de la culminación de un proceso de tipo subjetivo que lleva al sujeto a realizar la acción del infinitivo. Las perífrasis son equivalentes a oraciones con los segmentos al final, finalmente.“)

112 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2182

může být ve významu přísudku přítomná jen implicitně.¹¹³

.....4.3.5 **Konsumativní terminativní perifráze**

Konsumativní terminativnost spočívá ve vyjádření kulminace procesu, dosažení vrcholu po určitém čase, případně s vyvinutím značného úsilí. Zavadil – Čermák (2010) o ní píše: „Charakterizuje děj jako dosažený a dovršený po určitém čase. Základním výrazovým prostředkem jsou perifráze *venir a hacer*, *llegar a hacer*.“¹¹⁴

Venir a + infinitiv

Perifráze *venir a + inf.* může někdy nabývat významu konsumativní terminativnosti. V takovém případě si sloveso *venir* zachovává v přenesené podobě část svého původního významu, tj. slovesa pohybu. Významem si je velmi blízká s *terminar + ger*.¹¹⁵

Za základní význam této perifráze se však považuje jiný význam, a to vyjádření, že se jedná o přibližnou hodnotu, tedy aproximativní. Zde je synonymní s výrazy *aproximadamente* (přibližně) nebo *más o menos* (více méně).¹¹⁶

A nese ještě jeden, méně častý význam. Označuje záměr, úmysl.¹¹⁷

Llegar a + infinitiv

Perifráze *llegar a inf.* může nést význam vyvrcholení nějakého procesu. Promítá se sem trochu původní význam slovesa *llegar*. Vyvrcholení procesu může být předmětem volního úsilí subjektu. V tom případě znamená opravdu dosažení cíle a pomocné sloveso *llegar* lze považovat za synonymní s *conseguir a lograr*, přičemž *llegar a + inf.* implikuje, že je k dosažení cíle potřeba většího úsilí. Vyvrcholení procesu však také nemusí být předmětem volního úsilí, naopak jím může být subjekt zasažen. V tom případě má toto spojení ironický nádech.¹¹⁸

(„...acabar por inf (que alterna con acabar ger) no es una perífrasis de fase, sino una perífrasis escalar. El infinitivo con el que se construye no denota aquí una de las fases de una situación, sino más bien una situación que se interpreta al hilo de otras o se evalúa como culminación de ellas. También puede interpretarse por contraste con esos otros estadios,...“)

113 Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española, s. 2182

(„Así pues la perífrasis de fase que se construye con acabar (Acabó de leer la novela) se diferencia marcadamente de la perífrasis escalar o culminativa (Acabó por leer la novela) en que la primera hace referencia a la finalización de un evento, y la segunda a la culminación de una serie, por lo general implícita, de sucesos.“)

114 Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny, s. 325

115 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, 104

116 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3383

117 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, 103

118 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 121–2

(„Con llegar a inf expresamos en muchas ocasiones la culminación de un proceso, lo que da lugar muchas veces a valores intensivos o ponderativos. Este valor procede, sin duda, del significado propio del verbo llegar, como verbo que expresa un movimiento concebido en su término. En la culminación puede haber habido voluntariedad por parte del sujeto; o, por el contrario, el sujeto puede haberse visto afectado a pesar suyo. En el primer caso,

Na rozdíl od ostatních perifrází připouští elizi infinitivu, a to v případě, kdy ve tvaru infinitivu je sloveso *ser* a těsně k němu připojené substantivum označující pozici, funkci, místo, titul, povolání. Pomocné sloveso nemůže být v imperativu a nepřipouští také složené infinitivy.¹¹⁹

Někdy nabývá významu prakticky synonymního s *acabar por + inf* a *acabar de + ger*; tedy nakonec něco udělat. Součástí významu přitom tvoří vědomí, že ke konečnému výsledku vedla strastiplná cesta. V takových případech lze použít jako synonymní výrazy *por fin*, *al fin*, *finalmente*.¹²⁰

Někdy dochází k oslabení významu dlouhého procesu směřujícího k završení děje a jako hlavní význam tu zůstává význam zesílení, zintenzivnění, přehánění. V tomto případě je synonymní s adverbii *incluso* a *hasta* (dokonce, až), která se mohou objevit ve větě vedle zmíněné perifráze jako doplnění jejího významu.¹²¹ Tento význam zmiňují také Fente Gómez – Fernández – Feijóo (1972) a vysvětlují jeho význam obdobně, jako dovedení do extrému.¹²²

V negativní formě se neguje ukončení procesu. Znamená to tedy, že proces vrcholil, ale nevyvrcholil, děj nedospěl do úplného konce.¹²³

el valor de la perífrasis viene a ser el de un logro, y el auxiliar llegar puede equivaler semánticamente a conseguir y lograr, pero con la idea de un proceso de superación: Tu hijo llegó a ser ministro (=consiguió (logró) ser...) Llegué a ganar con aquel negocio medio millón de pesetas al mes (= conseguí ganar...) Otra perífrasis que expresa un valor similar es la de alcanzar a inf.

En el segundo caso, esa equivalencia semántica no es posible, a no ser que se introduzca un matiz de ironía: Llegué a sentirme un desgraciado (no es igual a conseguí sentirme...) Llegué a perder en un día todo lo que había ganado en un año (no es igual a conseguí perder en un día...) Este significado negativo, que no se da en los ejemplos de más arriba en los que, como dijimos, hay un claro valor de superación personal, se debe al significado negativo aportado por los verbos que aparecen en infinitivo o por las secuencias correspondientes: perder, sentirse desgraciado... Son valores que se dan también con la construcción acabar por inf: Acabé por sentirme desgraciado Acabé por perder en un día...“)

119 Gómez Torrego, L. (1999): Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo, s. 3384

120 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 122–123

(„Otras veces, la equivalencia con acabar por inf o acabar de ger es prácticamente total en la expresión de la culminación de algún hecho en un proceso de acción con dificultades que el sujeto ha llegado a vencer: Después de muchos sinsabores, llegamos a ser amigos (= acabamos por ser –acabamos siendo– amigos) Aunque no me gustaba el marisco, llegué a comérmelo para complacerte (= acabé por comérmelo; acabé comiéndomelo) Obsérvese que en casos como éstos, la perífrasis viene a equivaler a expresiones como por fin, al fin, finalmente (fuimos amigos; me lo comí).“)

121 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 122

(„En ocasiones, la idea de un proceso largo se debilita (el proceso puede ser, no obstante, psíquico) y aparece como valor fundamental el intensificativo o ponderativo, equivalente al que expresamos con adverbios como incluso, hasta (con valor adverbial), etc.: Tus hijos me insultaron y llegaron a amenazarme (= ...e incluso, me amenazaron; y hasta me amenazaron) Esa mujer llegó a tener veinte hijos (= esa mujer tuvo nada menos que veinte hijos) Claro que los elementos adverbiales pueden aparecer juntamente con la perífrasis.“)

122 Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales, s. 18

123 Gómez Torrego, L. (1988). Perífrasis verbales, s. 123 („Si la perífrasis está encabezada por una negación, se niega el final del proceso, por lo que no se llega a la culminación o realización total de la acción: No llegué a aprenderme aquel trabalenguas No llegarás a ser ministro“);

Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). Perífrasis verbales, s. 18 („En forma negativa, significa que la acción expresada por el infinitivo no se realiza por completo, de una manera perfecta.“)

5 Analýza vybraných perifrází v korpusu CREA

.....5.1 Popis metody vyhledávání

Nyní se dostávám k praktické části své práce. Vzhledem k rozsahu bakalářské práce není v mých možnostech analyzovat všechny perifráze s terminativním významem, vybrala jsem tedy 4 z nich, kterým se budu věnovat podrobněji. Jak je patrné z předchozího výkladu, dvojice perifrází s významem konkluzivní terminativnosti (*acabar de + inf.* a *terminar de + inf.*) a cessativní terminativnosti (*dejar de + inf.* a *cesar de + inf.*) působí jako víceméně synonymní. Můžeme se tedy podívat, jak se v reálu používají, a pokusit se vyvodit z toho nějaké závěry.

Korpus CREA, který jsem využila pro zkoumání jednojazyčného – španělského – materiálu, umožňuje vyhledávání v rozsáhlé databázi textů prostřednictvím slov zadávaných do dotazovacího řádku a pomocí několika logických operátorů, které mají umožnit specifikovat komplikovanější dotaz. Některé z logických operátorů však nefungují tak, jak deklaruje příručka¹²⁴ vysvětlující, jak lze s korpusem CREA pracovat. Například operátor pro vyloučení určitých slov v jisté vzdálenosti od hledaného výrazu hlásil, že jde o chybné zadání, i když jsem pouze zkopírovala do dotazovacího řádku příklad uvedený v příručce. Program pro vyhledávání v korpusu zároveň neumožňuje ani dodatečně hromadně filtrovat vyhledaný materiál od případů, kdy se v blízkém okolí vyskytují nežádoucí slova. Tím se mi značně zúžily možnosti bádání a rozplynula se představa o tom, že prostřednictvím chytře voleného zadání dotazu získám soubor všech tvarů určité terminativní perifráze a budu ji moct zkoumat komplexně.

Tato představa narazila i na další omezení v práci se španělským korpusem. Jednak dotazovací řádek neumožňuje zapsat libovolně dlouhou sekvenci znaků, čímž brání tomu, aby se do něj vešly všechny ručně vypsané tvary slovesa. A i kdyby to šlo, nebylo by možné výsledky zobrazit, protože program, kterým se v korpusu CREA vyhledává, má nastavené určité vnitřní hranice, za něž nelze jít, a od určitého množství nalezených výsledků neumožňuje jejich zpracování. Někdy nabídne alespoň možnost zredukovat počet výsledků, od jisté velikosti už ani to ne. Pak může pomoci rozdělit hledání zvlášť na jeden typ dokumentů a zvlášť na jiný a následné propojení obou výsledků dohromady.

Vzhledem k omezeným možnostem zadávání dotazů do korpusu CREA a omezenému počtu výsledků, které lze zpracovávat, jsem postupovala tak, že jsem postupně zadávala do dotazovacího pole jednotlivé slovesné tvary v následující podobě: „(dejo de) O (Dejo de)“. Sledovala jsem jejich počty, rozložení v dokumentech (knihy, noviny, časopisy, mluvený jazyk) a nejbližší pravý a levý

124 Real Academia Española: Banco de datos del español. Manual de consulta. [online]. Cit. 15. 5. 2012. Dostupný na <http://corpus.rae.es/ayuda_c.htm>

kontext, a snažila jsem se vzájemně porovnat zmíněné dvojice perifrází, i když místy docházelo ke střetávání s jinými konstrukcemi.

.....5.2 Srovnání *dejar de s cesar de*

.....5.2.1 Četnost výskytů

Dejar de se nejčastěji vyskytuje ve tvaru infinitivu *dejar* (6453 případů v 3045 dokumentech), pak následuje participium *dejado* (3430 případů ve 2066 dokumentech). U participia je to dáno hlavně tím, že se používá jako součást složených slovesných tvarů. Kdyby se tedy rozdělilo na jednotlivé tvary, rázem by výrazně pokleslo.

Napříč jednotlivými časy jednoznačně vedou tvary 3. osoby singuláru a hned za nimi jsou tvary 3. osoby plurálu. Co se týče časů, nejfrekventovanější je tvar pro indikativ přítomného času: *deja* (4565 případů v 2642 dokumentech), *dejan* (1279 případů v 955 dokumentech), následuje indikativ jednoduchého perfekta: *dejó* (3237 případů v 1726 dokumentech), *dejaron* (964 případů v 753 dokumentech). Zde se pohybujeme v řádech tisíců případů. Za nimi následují tvary subjuntivu přítomného času a pak indikativu imperfekta a futura. Ty už jsou v řádech stovek.

U *cesar de* je podobně jako u *dejar de* nejčastější 3. osoba singuláru, na druhém místě 3. osoba plurálu. Ostatní jsou oproti nim téměř zanedbatelné.

Co se týče jednotlivých časů a způsobů, nejfrekventovanější jsou indikativní tvary, a to konkrétně na prvním místě přezens: *cesa* (233 případů ve 190 dokumentech), *cesan* (83 případů v 71 dokumentech), na druhé příčce se umístilo imperfektum: *cesaba* (183 případů ve 105 dokumentech), *cesaban* (76 případů v 58 dokumentech) a na třetím jednoduché perfektní: *cesó* (151 případů ve 111 dokumentech), *cesaron* (44 případů ve 44 dokumentech). Ostatní časy jsou opět téměř zanedbatelné.

Z pohledu na počty jednotlivých případů lze jasně vysledovat, která z perifrází se hojněji používá. Zároveň je zajímavé, že *dejar de* se používá mnohem více v perfektní než v imperfektu, *cesar de* naopak.

O četnosti jejich užívání vypovídá i následující. Mezi slovesné tvary se mísí i některá substantiva, která mají stejný tvar. Dle kontextu můžeme zjistit, jaké procento zhruba toho kterého tvaru tvoří. Člen na první pozici v levém kontextu svědčící o přítomnosti substantiva se u tvaru *deje* objevil v podobě *un* jako necelá dvě procenta se svými 7 výskytů. Ostatní členy se do statistiky ani nedostaly. Rozhodně tedy mezi tvary slovesa *dejar* tvoří menšinu. Substantivum *dejo* na tom je početně podstatně lépe. Neurčitý člen *un* se se svými 116 výskytů představujícími 27 % vyhoupl

na první místo mezi tvary slov, která se nacházejí na první pozici vlevo od klíčového slova. Další 4 % (17 případů) tvoří spojení *cierto de*, 1% (5 případů) *el de*.

U *cesar de* je tomu jinak. Tvar *cese*, který by mohl být tvarem 1. osoby subjuntivu přítomného, se stává zdaleka nejfrekventovanějším. Bylo by to dost však dost překvapivé vzhledem k tomu, že se svými 760 výskyty v 585 dokumentech by převýšil výskyty všech ostatních tvarů dohromady, a navíc v ostatních tvarech subjuntivu přítomného nebo minulého jsou výskyty téměř nulové. Stačí ale jediný pohled na statistiku vyjadřující, co se vyskytuje v blízkém okolí, a je jasné, že tu došlo ke smísení s tvary podstatného jména *cese*. V bezprostředním levém kontextu téměř 80 % tvoří určitý člen *el*, dalších 5 % člen neurčitý *un*. Pravému bezprostřednímu kontextu opět vévodí členy svědčící o tom, že se pojí se substantivy, nikoli se slovesy, případně rovnou substantiva např. *actividades*. Rozhodně se tedy nejedná o slovesnou perifrázi. Zároveň z toho, jak moc jedno podstatné jméno dokázalo převýšit všechny tvary slovesa, je patrné, jak málo frekventované je sloveso *cesar* ve spojení s předložkou *de*, potažmo perifráze *cesar de + inf*.

.....5.2.2 Rozložení v dokumentech

Další, čím *cese* vybočuje z řady ostatních tvarů, je i to, že se vyskytuje ve všech typech dokumentů a z toho jasně převažují výskyty v novinách (499/420) nad knihami (118/104). U *cesar de* si lze obecně všimnout, že co se týče rozložení v jednotlivých dokumentech, na prvním místě jsou knihy, na druhém noviny, na třetím časopisy. V mluveném jazyce se prakticky nevyskytuje. Ve tvarech indikativu přítomného času a jednoduchého perfekta tvoří výskyty v periodikách dohromady přibližně polovinu množství výskytů v knihách. U imperfekta pokrývají knihy drtivou většinu všech výskytů. A jak jsem zmínila, tvary přítomného času a perfekta jsou u spojení *cesar de* ty nejčetnější. Svědčí to nejspíš o jeho knižnosti.

U *dejar de* nad ostatními druhy vedou knihy, na druhém místě jsou noviny, na třetím časopisy, na čtvrtém mluvený jazyk. U tvarů budoucího času jsou na prvním místě noviny. Rozhodně však u každého typu dokumentu můžeme nalézt nezanedbatelnou část výskytů.

.....5.2.3 Bezprostřední kontext

U *dejar de* se v levém kontextu se nejvíce prosadila zápornka *no*. V průměru tvoří 22 % všech slov na první pozici v levém kontextu. Další slova se vyskytují spíš ojediněle, žádné svou četností výrazně nevybočuje. Většinou jde o spojky. Zhruba 80% všech výskytů různě časovaného *dejar de*, by mohlo být terminativní perifrází.

V pravém kontextu *dejar de* napříč tvary dominuje infinitiv *ser*, po němž nejspíš následuje nějaké

podstatné nebo přídavné jméno konkretizující význam. Dále jsou tu i další slovesa v infinitivu potvrzující, že jde o perifrázi. Žádné ale nemá výraznější pozici mezi ostatními, netvoří ustálené spojení. Mezi slovesy se ale vyskytuje i výraz *lado*. V průměru z výskytů u všech tvarů je to však pouhých 5 %. Výrazněji se ovšem prosadilo u tvaru *dejando*. Tam tvoří 48 %, což svědčí o lexikalizaci slovního spojení *dejando de lado*.

U *cesar de* se v pravém kontextu na první pozici od klíčového slova vyskytují téměř výhradně infinitivy různých sloves, svědčící pro perifrázi. Žádné nijak zvlášť nevybočuje svou četností.

V levém kontextu však jasně dominuje negace. Záporka *no* tvoří průměrně 70 % všech slov na této pozici. Pouhých 30 % tedy zbývá na terminativní perifrázi. Pokud si tuto informaci spojíme se znalostí četnosti jednotlivých výskytů, vyplývá nám, že terminativné perifráze *cesar de + inf.* je poměrně vzácná.

.....5.3 Srovnání *terminar de* s *acabar de*

.....5.3.1 Četnost výskytů

Srovnání všech výskytů obou perifrází je ztížené tím, že *acabar de* v některých případech je synonymní s *terminar de*, v jiných však nikoli.

Pokud vezmeme v potaz úplně všechny tvary slovesa *acabar* s předložkou *de*, zjistíme, že je to velice frekventované slovní spojení. Pohybujeme se v řádech tisíců. Při bližším pohledu vyjde najevo, že nejvíce výskytů tvoří tvary indikativu přítomnosti, hned v závěsu indikativu imperfekta. S tím, že vedou opět tvary pro 3. osobu singuláru, za ní následuje 3. osoba plurálu, pak 1. osoba singuláru: *acaba* (6828 případů ve 4562 dokumentech), *acaban* (1420 případů v 1166 dokumentech), *acabo* (1889 případů v 1056 dokumentech), *acababa* (4117 případů v 1277 dokumentech), *acababan* (679 případů ve 394 dokumentech). Ve všech těchto případech se však nejedná o konkluzivní terminativní perifrázi, nýbrž o egresivní.

Za zmínku myslím stojí tvar *acabamos*, ve kterém se mísí význam indikativu přítomnosti a jednoduchého perfekta. Proto mezi ostatními tvary jednoduchého perfekta početně dost vyniká. Analogicky k ostatním tvarům a počtu jejich výskytů je ale evidentní, že tvarů s významem jednoduchého perfekta bude minimum. Většina bude patřit přítomnému času.

Ostatní tvary už se pohybují jen v řádech stovek, případně desítek. O osobách platí totéž, co u *cesar*, *dejar* i *terminar* – třetí osoba jednotného čísla je nejčetnější, následuje třetí plurálu, pak první singuláru a první plurálu. Z časů je podle počtu výskytů na řadě indikativ jednoduchého perfekta 3. osoba singuláru *acabó* (408 případů ve 263 dokumentech), 3. osoba plurálu *acabaron* (76 případů

v 63 dokumentech), 1. osoba singuláru *acabé* (43 případů ve 40 dokumentech), následuje subjuntiv perfekta a prézentu, ve kterých však také někdy nemusí jít o vyjádření konkluzivní terminativnosti. Další hodnoty jsou již tak malé, že podle mě nestojí za zmínku.

Terminar de se nejčastěji vyskytuje ve tvaru infinitivu *terminar* (671 případů v 523 dokumentech). V těsném závěsu za ním následuje tvar 3. osoby jednotného čísla indikativu jednoduchého perfekta *terminó* (618 případů ve 411 dokumentech) a prézentu *termina* (534 případů ve 416 dokumentech). S polovičním počtem výskytů pak tvar pro 3. a 1. osobu singuláru indikativu imperfekta *terminaba* (282 případů ve 180 dokumentech) a přítomného subjuntivu *termine* (178 výskytů ve 147 dokumentech). Analogicky následují další osoby zmíněných časů: *terminan* (155 případů ve 134 dokumentech), *terminaron* (129 případů ve 107 dokumentech), *termino* (115 případů ve 101 dokumentech), *terminé* (97 případů v 82 dokumentech).

Hranici 50 výskytů dále překročily tvary pro 1. a zároveň 3. osobu singuláru subjuntivu perfekta *terminara* (94 výskytů v 78 dokumentech), tvar pro 1. osobu plurálu indikativu prézentu a zároveň jednoduchého perfekta *terminamos* (83 případů v 71 dokumentech), tvar pro 3. osobu plurálu indikativu imperfekta *terminaban* (63 případů v 53 dokumentech) a pro 3. osobu plurálu subjuntivu prézenta *terminen* (61 případů v 59 dokumentech).

Kromě tendence u kategorie osoby si lze všimnout i tendence co se týče způsobů a časů. U *terminar de* mají jasnou převahu indikativ, přítomný čas a jednoduché perfektum, o něco menší pak imperfektum. Totéž jsme mohli vidět i u *dejar de*. U *acabar de* vidíme jinou tendenci, související s kolizí dvou typů terminativních významů.

Lze tedy pozorovat, že ačkoli *acabar de* je velice četné spojení, zdaleka převyšující *terminar de*, drtivá většina spadá pod význam egresivní terminativnosti a ve významu konkluzivní terminativnosti jsou si početně téměř naroveň, *terminar de* je dokonce o trochu četnější.

.....5.3.2 Rozložení v dokumentech

Co se týče rozložení jednotlivých výskytů v různých typech dokumentů, u *terminar de* mají převahu opět knihy. O polovinu méně jich pochází z novin, ještě méně pak z časopisů a mluveného jazyka. Vyskytují se však ve všech typech dokumentů.

U *acabar de* jednoznačně převažují knihy, vezmu-li v potaz jen časté tvary s výjimkou paradigm *acabo* a *acababa*, ačkoli v ostatních médiích se pár příkladů také najde. Pro srovnání v paradigmatech *acabo* a *acababa* už tak výrazné prvenství knihy nezaujímají. S novinami jsou si ve většině případů rovny. U některých tvarů dokonce noviny mírně převažují nad knihami.

.....5.3.3 **Bezprostřední kontext**

Podíváme-li se u *terminar de* na nejbližší kontext, ve kterém se toto spojení vyskytuje, dojdeme k závěru, že opravdu v drtivé většině se jedná o terminativní perifrázi. V pravém kontextu jsou slovesa v infinitivu. Žádné výrazně nedominuje, přesto pár se jich vyskytuje o maličko častěji, než jiná, a umístilo se nám několikrát ve statistice. Jsou to: *comer*, *hablar*, *leer*. Pravému kontextu na rozdíl od předchozích spojení nedominuje výrazně negace. Také se tu objevuje *no* (14 %), ale početně srovnatelně se spojkami *cuando* (10 %) a *que* (11%).

U *acabar de* jsem pro sledování kontextu vyřadila paradigmatu *acabo* a *acababa*. V levém nejbližším kontextu se objevují různé spojky. Není žádná, co by výrazně převyšovala ostatní svou četností. Zmínit mohu alespoň *que* s průměrným výskytem 17 %, *cuando* 6 %. Zápornka *no* tvoří pouhých 8 %. Zajímavé je, že u tvarů minulého subjuntivu tvoří 50 % nejbližšího levého kontextu spojka *si*. Nejspíš proto, že uvozuje podmínkovou větu. Pravý kontext také nic překvapivého nepřináší. Tvoří ho v naprosté většině infinitivy sloves, přičemž žádné se nevyskytuje ve větší početní převaze nad ostatními.

.....5.4 **Slovesa, s nimiž se pojí**

Přestože již zmíněné výsledky o vybraných perifrázích leccos prozrazují, nejzajímavější pro nás nejspíš bude seznam sloves, se kterými se nejčastěji pojí. Abych mohla mezi perifrázemi lépe vyhledávat, pokusit se odfiltrovat vše, co terminativní perifrází není, a sjednotit ve vyhledávání všechny tvary určitého slovesa, rozhodla jsem se oželet širší kontext a informaci o původu konkrétních příkladů, zdroji, odkud byly do korpusu převzaty, vyjmout výsledky vyhledané v korpusu CREA a nahrát je do programu AntConc, který umožňuje korpusově prohledávat vlastní texty.

Umožňuje sice také počítání dalších statistických hodnot, v našem případě by však nebyly relevantní, protože pracujeme jen s torzy vět a nejedná se o ucelený text nebo soubor textů. Omezila jsem se tedy na již zmíněné frekvence jednotlivých sloves tvořících součást perifráze. Ačkoliv žádné svou četností zásadně nepřevyšovalo ostatní a mnohdy se pohybujeme těsně kolem hranice jednoho procenta, uvádím ta, která se vyskytla na prvních místech. Můžeme si povšimnout, že u víceméně synonymních perifrází se objevují některá stejná slovesa, což můžeme vnímat právě jako znak jejich možné zaměnitelnosti.

Pro výsledky u *acabar de* jsem zvolila pouze tvary jednoduchého perfekta, složeného perfekta a budoucího času, abych měla jistotu, že se do výsledků nezapletly perifráze s významem egresivní terminativnosti.

Dejar de + inf.	Počet výskytů z 3833	Cesar de + inf.	Počet výskytů ze 164	Terminar de + inf.	Počet výskytů z 2595	Acabar de + inf.	Počet výskytů ze 422
ser	719	ser	29	hablar	103	leer	12
hacer	129	hablar	7	leer	99	hablar	9
tener	86	existir	7	hacer	72	comer	8
estar	79	llover	6	comer	71	hacer	6
existir	70	llorar	6	escribir	37	cenar	6
serlo	69	girar	6	construir	34	caer	5
hablar	64	correr	6	vestirse	32	entender	4
funcionar	52	crecer	5	cenar	29	bajar	4
trabajar	49	significar	4	arreglar	27	salir	3
hacerlo	47	tocar	3	pagar	25	perfilar	3
fumar	43	tener	3	grabar	23	perder	3
pagar	35	moverse	3	dar	23	pasar	3
ver	31	funcionar	3	estudiar	22	llegar	3
pensar	27	considerar	3	preparar	21	hundirse	3
actuar	26	bailar	3	pasar	20	hundir	3
cumplir	25			trabajar	19	complicar	3
percibir	23			colocar	17	abrir	3
decir	23			cantar	17		
beber	23			ver	16		
matar	22			convencer	16		
llorar	22			explicar	15		
sufrir	21			contar	15		
creer	21			limpiar	14		
matarnos	20			jugar	14		
leer	20						
dar	20						

6 *Analýza ekvivalentů těchto perifrází v paralelním korpusu*

Po rozboru vybraných perifrází v jednojazyčném španělském korpusu se zaměřím na vyhledání a popsání jejich možných ekvivalentů v paralelním korpusu InterCorp, který umožňuje vyhledávat mezi již existujícími překlady různých děl. Všechny uvedené, komentované příklady tedy přejímám z IterCopu.

.....6.1 Dejar de

Po zadání [lemma="dejar"] [word="de"] do paralelního korpusu, tedy vyhledání všech tvarů slovesa *dejar* ve spojení s předložkou *de*, bylo nalezeno 3527 případů. Po odfiltrování *sin*, *no*, *nunca* a *ni* ve vzdálenosti 2 nalevo od klíčového slova, zbylo 2502 výskytů. To je 70 %. Záporný význam tedy zdá se nepřevažuje. Dále budu operovat s touto pročištěnou částí.

Z možných českých ekvivalentů se jako nejčastější jeví konstrukce využívající fázové sloveso *přestat* s infinitivem. Jedná se zhruba o polovinu všech případů.

Por este motivo, él discutió con sus padres y *dejaron de verse* .

Strašně se kvůli tomu rozhádal s rodiči. *Přestali s ním mluvit* .

Pero últimamente hemos tenido que *dejar de usarlas* porque mamá nos descubrió y se puso hecha una fiera.

Ale už jsme je museli *přestat používat*, protože máma na to přišla a začala strašně vyvádět.

Z toho v několika případech bylo použito sloveso *přestat* s předložkou *s* a podstatným jménem odvozeným od slovesa v instrumentálu.

El siguiente descubrimiento importante se produjo cuando *dejaron de utilizar* emparedados de arenque, después de lo cual se encontraron de pronto ante una verdadera avalancha de nuevas emociones que podían estudiar, como «alivio», «alegría», «vivacidad», «apetito», «satisfacción» y, la más importante, el deseo de «felicidad» .

Další převratný objev učinili poté, co *přestali s používáním* sendvičů s herinkem. Ihned měli k dispozici k dalšímu zkoumání celou plejádu nových emocí, jako například 'úlevu', 'radost', 'rozpustilost', 'chut', 'spokojenost', a ze všech nejdůležitější – 'touhu po štěstí'.

Další čtenou variantou je překlad pomocí zápornky *ne-*, která se připojí před sloveso se stejným významem, jako mělo sloveso v infinitivu z perifráze. Případně tomuto slovesu předchází částice *už*. Pokud se jedná o budoucí čas, zápornka *ne-* se připojuje k pomocnému slovesu *být*, stojícímu před plnovýznamovým, přejímajícím význam od slovesa v infinitivu z perifráze.

Un hombre le hizo senas para que *dejara de sonreírles* y se dedicara a sus asuntos.

Nějaký člověk mu dokonce posunkem naznačil, aby *se na ně neusmíval* a hleděl si svého.

Ese retrato *dejó de pertenecerte* hace mucho tiempo – le dijo –.

„Tenhleten obraz *ti už* dávno *nepatří*,“ řekla mu.

Další možností je využití slovotvorných předpon, vyjadřujících konec děje. Častá je předpona *do-*:

Se calmaron los gritos histéricos de las mujeres, *dejaron de sonar* los silbatos de los milicianos;

aparecieron dos ambulancias...

Utichly hysterické výkřiky žen, **dozněl** pronikavý hvizd milicionářských píšťalek, odjely dvě sanitky,...

Cuando el destinatario de la historia **dejó de reírse**, Belano se hizo algunas preguntas en voz alta...

Když **se** posluchač příběhu **dosmál**, položil si Belano nahlas pár otázek....

Objevují se i jiné:

Por fin, la señorita **dejó de llorar**, se estremeció y dio un grito histérico:

Když **se vyplakala**, utřela si slečna oči, ale najednou sebou šklubla a zaječela hystericky:

Dále se využívá sloves s opačným významem, jejichž použití implikuje ukončení, nebo přerušení původního děje. Svůj podíl na tomto významu má i to, že jsou dokonavá.

Miralles **dejó de hablar**, sacó un pañuelo, se secó las lágrimas, se sonó la nariz;

Miralles **zmlkl**, vytáhl kapesník, utřel si slzy, vysmrkal se;

Langdon se dio cuenta de que sus pies **habían dejado de moverse**.

Langdon si uvědomil, že **se** i jeho vlastní nohy **zarazily**.

Objevuje se také **nechat** nebo **zanechat** s podstatným jménem nejčastěji v genitivu, někdy i v jiných pádech.

Dejó de fabricar muebles, porque ahora se podían comprar mejores y más variados en la capital y se dedicó a producir relojes cucú y a imitar juguetes antiguos pintados a mano para vender a los turistas.

Zanechal výroby nábytku, poněvadž ve městě byl k dostání lepší co do kvality i možností výběru, a začal s kukačkovými hodinami a s napodobeninami ručně malovaných starodávných hraček.

Corren rumores de que **ha dejado de beber** vino de Oporto y no bebe nada más que vodka, macerada en yemas de grosella, lo que le ha convertido en un hombre robusto.

Proslýchá se, že definitivně **nechal pít** portského, holduje pouze rybízové kořalce a že mu to svědčí.

Časté je využití jiných lexémů nebo slovních spojení pro vyjádření téhož smyslu. Obzvlášť pokud se jedná o ustálená spojení, která se v češtině běžně používají a působí přirozeněji, než kdyby se totéž vyjádřilo jiným způsobem. To je časté zejména u spojení *dejar de ser + přídavné jméno*.

No satisfecha con ser arisca, tener mal genio, querer marcharse a jugar a la era paleozoica, no comprender por qué tenían puesta la gravedad todo el tiempo y gritar al sol **para que dejara de perseguirla**, Random además había utilizado el cuchillo de trinchar de Arthur para arrancar piedras del suelo y lanzarlas contra los pájaros pikka por mirarla de aquel modo.

Nejen že byla Čira sama sobě protivná svou vzpurností a špatnou náladou, že si umínila, že si chce hrát v prvohorách, že nechápala, proč tu musí přitažlivost působit bez přestání, že vykřikovala na slunce,

at' už ji nechá na pokoji, ona dokonce jeho nožem na maso vyrývala kameny a házela jimi po pikkách za to, že se na ni tak dívaly.

Y se pasó los diez días siguientes procurando *dejar de pensar* en ello.

Dalších deset dní se snažil *vyhnat* nadcházející schůzku *z hlavy*.

De unos clavos en los muros colgaban trajes anticuados, boas de plumas, escuálidos pedazos de piel, collares de piedras falsas, sombreros que *habían dejado de usarse* hacía medio siglo, enaguas desteñidas con sus encajes raídos, vestidos que fueron ostentosos y cuyo brillo ya no existía, inexplicables chaquetas de almirantes y casullas de obispos, todo revuelto en una hermandad grotesca, donde anidaba el polvo de años.

Na několika skobách ve zdi visely staromódní šaty, péřové boa, kousky chatrné kožešiny, náhrdelníky s falešnými kameny, klobouky, které *vyšly z módy* před půl stoletím, vybledlé spodničky s potřhanými krajkami, kdysi nápadně krásné šaty, které už ale dávno ztratily lesk, roztodivné admirálské kabáty, biskupské ornáty, všechno naházené jedno přes druhé a zaprášené letitým prachem.

Dejó de ser virgen aquella noche.

Přišla jsem tehdy *o panenství*.

Někdy celý úsek textu – větu i několik vět – autor přeformuluje natolik, že zachová smysl výpovědi, ale zvolí naprosto odlišné prostředky pro jeho vyjádření, čímž se překladu perifráze vyhne.

Un grupo de perros jóvenes, elegantemente vestidos, *dejaron de tirarse panecillos* los unos a los otros y empezaron a tirar panecillos al escenario.

Skupina švihácky oblečených odrostlých štěňat si začala vzájemně házet klacíky, a pak je začala házet i na scénu.

Tuve la suerte de que mi colegio fue el único que no cerró sus puertas cuando empezó la crisis, en cambio *mis hermanos dejaron de ir a clases* y pasaron meses de mortal aburrimiento encerrados en el apartamento.

Měla jsem štěstí, že se má škola jako jediná na počátku krize nezavřela, *mým bratrům vyučování zrušili* a oni strávili několik měsíců zalezlí v bytě a k smrti unudění.

Párkrát se vyskytlo jako ekvivalent *přerušit* se substantivem v akuzativu.

El trompetista *dejó de tocar* y se sentó al piano para indicarle al hombrecillo delgado un pasaje que quería tocar con otro ritmo.

Trumpetista *přerušil hru* a sám si sedl ke klavíru, aby drobnému človíčkovi předehrál úsek, který si představoval v jiném tempu.

Je zajímavé podívat se i na jednotlivá slovní spojení, jakými různými způsoby je lze přeložit, že i zde se dá vypořádat obecná tendence, jakou jsem zaznamenala výše. Jedním spojením z těch,

na které jsem častokrát narážela, bylo různě časované *dejar de existir*.

Samostatné zadání [lemma="dejar"] [word="existir"] našlo celkem 60 případů.

Z toho třetina je přeložena jako jako *přestat + infinitiv: přestat existovat, 1 přestat žít*.

Další jsou tvořeny předponou ne- a případně s připojením *už*: 4 případy *už neexistovat*, 2 případy *nebýt*, 1 *nebude existovat*, 1 *už nebýt mezi živými*.

Modifikované kontextem a s využitím slovo-tvorných předpon: *vyklouznout z existence, rozplynout se, skončit, zmizet docela, zmizet z povrchu zemského, ukončit činnost, vytrátit se*.

Dále se objevily 2 případy *zaniknout* a další jednotlivé: *být ta tam, být s tím konec, vypustit duši, být zrušen, být nenávratně pryč, být mrtev*.

.....6.2 Cesar de

Zadání [lemma="cesar"] [word="de"], tedy všech tvarů slovesa *cesar* ve spojení s předložkou *de* našlo v paralelním korpusu celkem 126 jednotlivých výskytů. Z toho 79 případů vypadlo po odfiltrování *no* a *sin*, předcházejících hledanému slovu ve vzdálenosti 2.

Z toho plyne, že víc než polovina všech výskytů je uvozena negací a tedy v tomto případě se nejedná o perifrázi s termintivním významem. V dalších 15 případech (12 %), se také nejedná o slovesnou perifrázi. Místo infinitivu se na jeho místě objevuje příslovce nebo substantivum. Nejčastější je přitom slovní spojení *cesar de pronto*.

Ze zbylých 34 případů drtivá většina má za svůj český ekvivalent spojení slovesa *přestat* s infinitivem.

Cuando el casoar *cesa de correr despavorido* alrededor de la cazuela de afrecho que le ponen, y se precipita con saltos de camello sobre el guardián, no queda otro recurso que abrir el lanzallamas.

Jakmile kasuár *přestane vyděšeně pobíhat* kolem mísy otrub, kterou mu dají, a velbloudími přískoky se vyřítí na hlídače, nezbývá než zažehnout plamenomet.

¿Qué sentido tienen vuestras prolongadas vidas si están condenados a vivirlas encerrados y aterrorizados, sin atreverse apenas a sacar la cabeza del hueco o a *cesar de lamerles las manos* a quien os tira un montón de desperdicios o eventualmente os saca a la calle con un collar al cuello o dentro de una jaula?

Jaký smysl mají vaše prodlužované životy, jestliže jste odsouzeni prožít je v hrůze a v zajetí, neodvažující se ani vystrčit hlavu z nory nebo *přestat lízat ruce*, které vám házejí hromady odpadků nebo vás případně vezmou na procházku s obojkem kolem krku či zavřené v kleci?

V jednom případě se vyskytlo *přestat s + podstatné jméno* v 7. pádě.

Cesa de disparatar, porque si saltas al agua, todo lo que he hecho hoy habrá sido inútil y sería el colmo de la tontería.

Přestaň se svým bláznovstvím, vždyť skočíš-li do řeky, pak vše, co jsem učinil, učinil jsem marně – a to by byl vrchol hlouposti.

Ve dvou případech jsem narazila na překlad pomocí záporky *ne*, předcházející plnovýznamovému slovesu s významem, který nesl infinitiv v původní perifrázi. V obou případech doplněný ještě o příslovce *už*, nebo *již*, která doplňují význam ukončení.

Haz lo que te digo, y *cesa de refunfuñar*, porque mi decisión ha sido tomada con una fuerza irresistible y es irrevocable.

Učiň, jak jsem řekl, a *nedotazuj se již*, neboť mé rozhodnutí bylo učiněno někým ve mně, kdo je silnější než já sám, a nemohu je proto odvolat.

Tal vez los años luz son todos iguales, pero no los años caracol, y Osvaldo *ha cesado de merecer* mi confianza.

Možná že světelné roky jsou všechny stejné, ale hlemýždí roky ne, a Osvald *si už nezaslouží* mou důvěru.

V jednom případě bylo v překladu využito sloveso označující děj s opačným významem, komplementárním k původnímu.

La conversación era un poco absurda, pues sólo una de las mesas estaba ocupada por un marino barbudo y fornido que habla enterrado la cara en una jarra de ginebra y apenas si *cesaba de bucear* para respirar el aire polvoriento del local.

Byl to poněkud nesmyslný rozhovor, protože obsazen byl pouze jediný stůl, u kterého seděl statný vousatý námořník s obličejem ponořeným do sklenice džinu, z níž *vyplouval* jen proto, aby se nadechl prašného vzduchu v lokále.

U dvou případů stál v pozici ekvivalentu španělské perifráze sled jiných slov, snažící se zachovat smysl. Jak je ale vidět, význam je trochu posunutý.

Cesa de alimentar tales pensamientos, porque la mansión del dios es oscura y ningún extranjero hallaría el camino y todo profano que penetra en ella perece de una muerte horrenda.

To nesmíš říkat nahlas, ba ani si to myslit, vždyť bohův dům je temný a žádný cizinec v něm nenajde cesty a také nezasvěcenec, jenž do něho vstoupí, zahyne strašlivou smrtí.

– y al mencionarse el apellido del magnate, la señora Pietri dejó de pelar su pollo, la *Nena cesó de engullir un pastel de chocolate* y hasta Pascal Junior bajó el volumen de su grabadora –.

Jakmile bylo vysloveno magnátovo jméno, přestala paní Pietriová škubat kuře, *Neně zaskočil čokoládový zákusek*, a dokonce Pascal Junior ztlumil magnetofon .

.....6.3 Terminar de

Nejčastějšími variantami překladu je jednak využití předpony do- připojené k plnovýznamovému slovesu.

Terminó de vestirse.

Dooblékla se.

Una de la bujías *terminó de consumirse* y el cerote goteó sobre la mesa antes de que terminara de contar una vez más las perlas.

Jedna ze svíci *dohořela* a vosk skapal na stůl dřív, než stihl perly ještě jednou přepočítat.

Rubí está con un ataque de nervios en casa de Antonio Alvarado , esperando que *termine de coserle* el modelo.

Rubí dostala nervový záchvat u Antonia Alvarada, když *jí došival* model.

Časté je také použití dokonavého slovesa utvořeného jinou předponou.

Terminaron de cruzar el puente .

Přešli most.

Se le terminaba de desmoronar un mundo que él había creído bueno.

Zřítíl se mu svět, o kterém věřil, že je dobrý.

...rugió por fin, cuando *terminó de secarse* las lágrimas.

...zahýkal konečně, když *si osušil* slzy.

Pak také využití slovesa končit, někde zároveň s předponou do-, tedy *dokončit*, nebo nedokonavě *dokončovat*, nebo s jinou předponou *skončit*, *ukončit*. Z původního infinitivu plnovýznamového slovesa se stává podstatné jméno v akuzativu připojené k již zmíněnému slovesu:

Cuando *termine de explicaros* por qué vamos allá.

„Až *dokončím vysvětlení*, proč tam jdeme.“

Teresa bebió otro sorbo mientras *terminaba de hacer la cuenta*.

Teresa usrkla další doušek, zatímco *dokončovala výčet* přítomných.

De momento no dijo nada – Agustín Conejo seguía escondido dentro –, pero, cuando *terminó de acomodar* potingues, dio media vuelta y sonrió, una sonrisa desigual, creo yo que algo rabiosa.

V první chvíli neřekla nic – Agustín Conejo se dál schovával uvnitř –, ale když *skončila s urovnáváním* mastiček, otočila se a usmála, a byl to křivý úsměv, takový vzteklý, řekla bych.

Nebo se připojí pomocí předložky *s* v instrumentálu.

Arróspide **ha terminado de repartir** las pruebas .

Arróspide **skončil s rozdáváním** sešitů .

Es que se me estropeó la máquina cuando **estaba terminando de afeitarme**.

„Rozbil se mi strojek, když **jsem končil s holením**.“

Někde dokonce dochází k elizi plnovýznamového slovesa a zůstává jen sloveso *dokončit, skončit*. Z kontextu je ale zřejmé, co skončilo.

El maestro había **terminado de pintar** a santo Tomás en su Última Cena.

Mistr **dokončil** ve své Poslední večeři svatého Tomáše .

Voy a contarte una historia de naufragios y barcos perdidos – estoy segura de que te gusta ese tipo de historias –, y tú no vas a abrir la boca hasta que **termine de contártela**.

Budu ti vypravovat příběh o ztroskotáních a o ztracených lodích – jsem si jistá, že takové příběhy se ti líbí – a ty neotevřeš ústa, dokud **neskončím**.

Další častou variantou je využití adverbia konečně ve spojení se slovesem.

Varias veces los suegros y cuñados de Dalima la habían amenazado para que su padre **terminase de pagar** la dote.

Tchán a tchyně i švagři Dalimě několikrát vyhrožovali, aby otec **konečně** věno **zaplatil**.

Sin mirarla, Pati **terminó de llevarse** el vaso a los labios.

Pati **konečně zvedla** sklenici ke rtům a nedívala se na ni.

Méně časté je pak použití slovesa *přestat* s infinitivem.

– Pues no sé – esperó a que ella **terminara de reirse**–.

„Tak to nevím,“ počkal, až **se přestala smát**.

V některých případech dochází k lexikálnímu doplnění, které dává jasně najevo, že se jedná o dokončování děje, který je v poslední fázi.

El bandido yacía al fondo de un pozo donde en ese mismo momento las ratas **terminaban de pelar** sus huesos.

Bandita ležel na dně šachty, kde právě krysy **ohlodávaly poslední zbytky** masa z jeho kostí.

Terminé de bajar las escaleras, ya erguido en toda mi altura, y noté la humedad del cemento traspasándome los calcetines.

Vzpřímeně **jsem sešel poslední** schody a ucítil, jak mi vlhkost betonu proniká ponožkami.

Después se arrodilló en uno de los bancos y aguardó inmóvil hasta que **terminó de amanecer**.

Potom si v jedné z lavic klekl a nehybně čekal, dokud *se úplně nerozbřesko*.

Una hora después, se levantaba en puntas de pie, *terminaba de desnudarse*, se ponía el pijama.

Za hodinu vstal, *svlékl se celý* a bral si pyžamo.

Někdy dochází k přeformulování výpovědi prostřednictvím jiných slov, která v češtině v daném kontextu působí přirozeně a zachovávají stejný smysl.

Lloro sin sollozos, desgarrada por dentro, como tal vez lloran los animales, pero entonces *termina de salir el sol* y llega la gata a pedir su desayuno y escucho los pasos de Willie en la cocina y el olor del café invade la casa.

Pláču bez vzlyků s rozervaným nitrem, jak asi pláčou zvířata, avšak potom *se slunce vykutálí nad obzor*, kočka si jde pro snidani, zaslechnu Willieho kroky v kuchyni a dům zaplaví vůně kávy.

Detesto hacer de mi vida un diálogo interior, así que estuve relojeando la tele hasta el final de la película y flirteando vagamente con una boxer mientras su dueño *terminaba de dejarse el jornal en la tragaperras*.

Nerad si mluvím sám pro sebe, a proto jsem dál po očku sledoval film až do konce a neúspěšně flirtoval s fenkou boxera, zatímco její pán *postupně naházel do automatu celý svůj denní výdělek*.

.....6.4 Acabar de

Pokoušela jsem se zkoumat tuto perifrázi ve významu synonymním s *terminar de*. V mnoha případech se ale *acabar de* vyskytuje ve významu egresivní terminativnosti, tudíž je třeba odfiltrovat všechny případy, kdy tohoto významu nabývá, což je značně obtížné udělat paušálně, protože ani kritérium odstranění všech tvarů indikativu přítomného času a indikativu imperfekta nepomohlo. Při procházení konkrétními případy jsem stále narážela na adverbium *právě* přítomné v textech překladů, které svědčí o významu bezprostředně skončeného děje.

Jinak se budu nejspíš dost opakovat, pokud srovnám možné překlady této perifráze s *terminar de + inf*, což myslím alespoň dokazuje, že se vyskytují v obdobných kontextech a jako synonymní vazby.

Opět převládá překlad pomocí slovesa s předponou do-.

Pero *acabó de beber*, puso el vaso en la mesa y se llevó el cigarrillo a los labios sin decir nada.

Dopila však, postavila sklenici na stůl a strčila si do úst cigaretu, aniž řekla slovo.

El limpia *acabó de limpiarle* los zapatos a don Leonardo.

Čistič *doleštil* boty dona Leonarda.

Objevují se dokonavá slovesa. V následujícím prvním případě je doplněné lexikálně o adjektivum

poslední, svědčící o konci děje.

Sin embargo, antes de llegar al verso final ya había comprendido que no saldría jamás de ese cuarto , pues estaba previsto que la ciudad de los espejos (o los espejismos) sería arrasada por el viento y desterrada de la memoria de los hombres en el instante en que Aureliano Babilonia **acabara de descifrar los pergaminos**, y que todo lo escrito en ellos era irrepitible desde siempre y para siempre porque las estirpes condenadas a cien años de soledad no tenían una segunda oportunidad sobre la tierra .

Ještě než došel k poslednímu verši, stačil však pochopit, že z oné místnosti už nikdy nevyjde, neboť je souzeno, že ono město (anebo zrcadlení) bude smeteno větrem a vymazáno z lidské paměti v okamžiku, kdy Aureliano Babilonia **rozluští poslední pergamen**, a všechno, co v nich stojí, že je neopakovatelné odevždy a navždy, poněvadž rodům, odsouzeným ke sto rokům samoty, se nové příležitosti na této zemi už nikdy nedostane.

«Haces bien», concluyó Úrsula, y **acabó de medir** la harina para el pan y regresó a la cocina.

„Tak to má být,“ přikývla Úrsula, **naměřila si** mouky a chleba a vrátila se do kuchyně.

Někdy si vypomáhá lexikálně přidáním adverbii *úplně, docela, nakonec, konečně, definitivně, nadobro*.

Se había ido a errar por las escolleras, y estuvo recitando versos de amor contra el viento, llorando de júbilo, hasta que **acabó de amanecer**.

v noci se vytratil z domova a do rána se toulal kolem vlnolamu, křičel proti větru verše o lásce a vyplakával se z bezbřehého štěstí, **dokud se úplně nerozvednilo**.

Oliveira **acabó de desenredar** la sogá, la cortó en dos, y con una mitad ató el tablón al elástico de la cama.

Oliveira **konečně rozmotal** provaz, přefízl ho a jednou polovinou prkno přivázal k drátěnce postele.

Y, además, su libro corroboraba algunas informaciones que **acabaron de decidirme**.

Kromě toho jeho kniha potvrzovala několik informací, které **mě definitivně přesvědčily**.

El doctor Urbino Daza no había reparado hasta entonces en la inconveniencia de su profecía, y se metió por un desfiladero de explicaciones que **acabaron de enredarlo**.

Doktor Urbino Daza si do té chvíle vůbec neuvědomil, jak nevhodně znělo jeho proroctví; v úzkých začal něco vysvětlovat a **nakonec se nadobro zamotal** .

Objevil se i překlad pomocí slovesa přestat s infinitivem.

Cuando **acabó de llover**, la primera vez, salió un arcoiris.

Když **přestalo pršet** poprvé, vyšla duha.

El tren **acabó de pitar** y disminuyó la marcha.

Vlak *přestal pískat* a zpomalil.

Někdy je tentýž smysl vyjádřen prostřednictvím úplně jiných slov.

Demos una vuelta alrededor del Edificio, *antes de que acabe de oscurecer*.

Projdeme se kolem Budovy, *dokud je vidět*.

7 Závěr

Povaha slovesného děje je jedním z možných překladů německého Aktionsart, vymezuje se v češtině oproti kategorii vidu a ve španělštině oproti aspektu v širším slova smyslu. Jedná se o vnitřní charakteristiku slovesného děje, která odráží, jak se rozvíjí v časovém horizontu. Kromě kvantitativních významů se pod tuto kategorii zařazují i významy fázové, z nichž jeden lze charakterizovat jako terminativní. Označuje děj, který směřuje k završení, ke své finální hranici, nebo této hranice již dosáhl.

V rámci terminativní povahy slovesného děje lze vyčlenit několik dílčích typů a ke každému z nich lze přiřadit i prostředky, kterými se často vyjadřují. Španělština disponuje celým systémem slovesných perifrází, útvarů složených z pomocného slovesa, do jisté míry gramatikalizovaného, a plnovýznamového slovesa v infinitivu, gerundiu nebo participiu.

V češtině se povaha slovesného děje obměňuje nejčastěji prostřednictvím předpon přidávaných k základovému slovesu, nebo využitím různých lexikálních doplnění.

Konkrétněji jsem se věnovala čtveřici slovesných perifrází, z nichž vždy dvě a dvě měly obdobný význam. Přes jisté obtíže spojené s vyhledáváním ve španělském korpusu CREA, jsem zjistila, že dvojice *dejar de*, *cesar de* a *terminar de*, *acabar de*, by se opravdu daly považovat za téměř synonymní.

Perifráze *cesar de* se vyskytuje zřídka, potvrdilo se, že ji lze považovat za knižní. Drtivá většina všech výskytů totiž pochází z knih, v mluveném jazyce se vůbec nevyskytla. *Dejar de* má také nejvíce výskytů v knihách, rozdíl oproti ostatním médiím již však není tak zásadní, v každém z nich se vyskytla jistá část případů.

Všechny čtyři zkoumané perifráze preferují pomocné sloveso v indikativu. U *acabar de* ovšem dochází ke střetávání konkluzivní terminativnosti, ve které lze považovat za synonymní s *terminar de*, s egresivní terminativností. Ve významu egresivní terminativnosti se jedná o velice frekventovanou perifrázi, zdaleka převyšující *terminar de*, jako konkluzivní perifráze už je ale s *terminar de* početně srovnatelná, dokonce o trochu méně četná.

U všech perifrází se ukázala jako nejčastější 3. osoba singuláru, pak 3. osoba plurálu, pak 1. singuláru a 1. plurálu.

Nepodařilo se mi paušálně prozkoumat širší kontext, jen bezprostřední, přičemž nejzajímavější je nejspíš informace o tom, že se jako součást těchto perifrází uplatňují různá slovesa. Nejsou okamžitá, ale naopak připouštějí, že děj jimi vyjádřený mohl nějakou dobu probíhat, většinou jde o stavy a procesy, které samy v sobě neobsahují hranici, ke které by směřovaly. A právě proto, když chceme vyjádřit, že děj končí nebo dosáhl svého konce, byl přerušen, musíme využít jiných prostředků. Opisné vazby s terminativním významem mohou v tomto případě dobře posloužit. Pokud bych měla zmínit alespoň některá nejčastější slovesa, u *dejar de* a *cesar de* vedlo *ser*, u *dejar de* ještě případně *hacer*, *tener*, *estar*, *existir*. U *acabar de* a *terminar de* se jako nejčastější ukázalo *hablar*, *leer*, *hacer*, *comer*.

Co se týče českých protějšků vybraných perifrází, prostředky použité pro tu kterou dvojici byly téměř totožné. Není to vůbec překvapující vzhledem k tomu, že i španělské práce je považují za téměř synonymní, a při překladu se nepodstatné jemné rozdíly ztrácejí.

U cessativních se jako rozhodně nejčastější varianta objevilo využití fázového slovesa přestat s infinitivem, případně se substantivem v instrumentálu, doplněným o předložku *s*. Další častou možností je využití předpony *ne-*, připojené ke slovesu, případně doplněné o adverbium *už*. Možné je také použít sloveso opačného významu. U *dejar de* se pak setkáme i s předponou *do-*, případně s jinými předponami, označujícími konec děje, také s využitím sloves *nechat* a *zanechat* ve spojení se substantivem nejčastěji v genitivu, nebo se slovesem *přerušit* se substantivem v akuzativu. Setkáme se rovněž s tím, že pro některá slovní spojení existuje v češtině úplně jiný ekvivalent, ustálené spojení slov, který má stejný smysl a působí v tom konkrétním užití přirozeně.

Konkluzivní perifráze se nejčastěji překládají prostřednictvím předpony *do-*, připojené ke slovesu, případně jiné předpony. Ve většině případů tak vznikne dokonavé sloveso. Další možností je využít sloveso *končit*, případně doplněné předponou – *dokončovat*, *skončit* nebo *ukončit* –, ve spojení se substantivem v akuzativu nebo instrumentálu. Někde dochází i k elizi substantiva suplujícího plnovýznamové sloveso. Z kontextu je však jasné, co skončilo. Možné je také doplnit sloveso adverbii jako *konečně*, *úplně*, *docela*, *nakonec*, *nadobro*, *definitivně*, nebo využít různá jiná lexikální doplnění tak, aby byl co nejlépe zachován význam. Lze i přeformulovat celou výpověď tak, že se překladu konkrétní perifráze vyhneme, ale smysl zůstane stejný.

8 El resumen

En mi tesis decidí explorar el tema de las perífrasis verbales terminativas. Las perífrasis verbales en español constituyen un sistema, por el cual se pueden expresar varios significados, que pertenecen a la categoría verbal llamada en trabajos alemanes *Aktionsart*, en distintos trabajos checos o españoles diferentemente: *způsob slovesného děje*, *druh slovesného děje*, *povaha slovesného děje*, modo de acción, aspecto léxico, cualidad de la acción, accionalidad o carácter de la acción verbal. Yo eligió el término *carácter de la acción verbal* o en checo *povaha slovesného děje*, porque no produce confusión con otras categorías verbales y expresa bien lo que se entiende bajo el término.

Carácter de la acción verbal es una de las categorías verbales, que se puede entender bajo el término aspecto en el sentido amplio. Esta categoría puede concretizar el proceso expresado por el verbo desde el punto de vista de la fase en que ocurre o de la intensidad u otro aspecto cuantitativo.

El carácter de la acción verbal terminativo pertenece a los significados fasales que expresan como se extiende la acción en el tiempo. Este carácter terminativo la ve en su fase final, donde encuentra su límite inherente. La cruza o solamente se acerca a ella. Según como se relaciona el proceso con el límite, podemos distinguir diversos tipos de la terminatividad – cessativo, egresivo, conclusivo, finitivo y consumativo.

La perífrasis verbal es una construcción constituida de dos verbos. Uno de ellos se llama auxiliar, es un verbo más o menos gramaticalizado, que ha perdido su significado propio o la mayoría de su significado, y está en la perífrasis para expresar las categorías gramaticales. Añade también al significado del verbo pleno un cierto carácter de la acción. El segundo verbo, el auxiliado, lleva a la perífrasis su significado, puede elegir el sujeto de la oración y otros complementos. Puede estar solamente en forma de infinitivo, gerundio o participio. Por eso se dividen en varios trabajos las perífrasis de infinitivo, de gerundio y de participio.

En checo el carácter de la acción verbal se cambia por el uso de varios prefijos, que se añaden al verbo con significado pleno. La prefijación es también un medio por el que se construyen verbos con aspecto perfectivo, mejor dicho *dokonavý vid*, de los imperfectivos. Por eso las más veces verbos con prefijos en checo son al mismo tiempo perfectivas. Así que no se pueden cambiar todos los tipos del carácter de la acción verbal con ambos aspectos, aun cuando en español esto es posible.

Aunque las perífrasis verbales se dividen las más veces según su forma, yo quise dividir las según su significado, porque quise elegir las terminativas. Es difícil, porque muchas veces una perífrasis lleva distintos valores. Al final decidí utilizar la clasificación de Zavadil – Čermák (2010),

que me parece sumaria, acertada y bastante detallada a la vez. Se dividen según los tipos de la terminatividad a cessativas – *dejar de + inf.*, *cesar de + inf.*, *parar de + inf.*; egresivas – *acabar de + inf.*; conclusivas – *terminar de + inf.*, *acabar de + inf.*; finitivas – *terminar por + inf.*, *acabar por + inf.*, *acabar + ger.*, *terminar + ger.*; consumativas – *venir a + inf.*, *llegar a + inf.*

Las cessativas expresan que una acción, que venía desarrollándose, se interrumpió. Podemos decir también, que cesó. En el sentido hay una posibilidad de renovar la acción. Exige que los infinitivos que se unen con esta perífrasis tengan un sentido imperfectivo o de acción en desarrollo.

Las egresivas llevan un significado de inminencia del final de la acción, por estas perífrasis tratamos de una acción recién terminada. La perífrasis *acabar de + inf.* pertenece a este tipo cuando el auxiliar es en uno de los tiempos: en presente de indicativo o en pretérito imperfecto de indicativo y puede aparecer también en otros tiempos no perfectivos, sin el futuro.

Las conclusivas muestran la acción en un estadio final, cerca del límite, o ya terminado, con respeto a la finalización.

Las finitivas son en su significado muy cercanas a las consumativas. Ambas muestran el final de la acción, alcanzado después de un tiempo. Las finitivas exigen que el agente de la acción sea el sujeto.

Las consumativas añaden al significado un matiz de que el proceso hacia el logro fue lleno de dificultades.

Después de la parte teórica me dedicó a cuatro de las perífrasis verbales terminativas y trató de analizarlas en el corpus CREA y luego en el InterCorp, donde pude investigar cuáles son los equivalentes de estas perífrasis en checo. Puesto que aparecieron dificultades con la consulta del corpus CREA utilicé también un programa que se llama AntConc, en el que se puede investigar un corpus propio del usuario. En mi caso fueron resultados grabados del CREA.

Con los resultados del CREA me aseguré que la perífrasis *cesar de + inf.* aparece raramente y las más veces en libros. En los datos orales no apareció. *Dejar de + inf.* aparece en libros también, pero no en una mayoría tan grande. Podemos encontrarla asimismo en otros medios. *Acabar de + inf.* y *terminar de + inf.* en el sentido de terminación conclusiva son casi el mismo caso que *dejar de + inf.*, si hablamos de los documentos, donde aparecen.

Todas las perífrasis prefieren el auxiliar en el modo indicativo. Sólo en el caso de *acabar de + inf.* aparece una confusión con los casos donde se expresa la terminatividad egresiva.

En todas las cuatro perífrasis podemos ver, que la forma más frecuente es la de tercera persona del singular, luego la de plural y después la de la primera del singular y la de plural.

Los verbos que aparecen en la forma del infinitivo, como verbos auxiliados de las perífrasis, son en la mayoría de los casos tales que no contienen en su significado un límite inherente. La expresión de un tal límite añade el auxiliar de la perífrasis concreta. Los verbos más frecuentes que aparecen con *dejar de* y *cesar de* son *ser*, luego con *dejar de* podemos mencionar *hacer*, *tener*, *estar*, *existir*. Con *acabar de* y *terminar de* se unen con mayor frecuencia verbos *hablar*, *leer*, *hacer* y *comer*.

Los equivalentes checos de las cuatro perífrasis, analizados por medio del InterCorp, son casi los mismos cuando tratamos de la pareja de perífrasis con significado casi sinónimo.

Para traducir las cessativos las más veces se utiliza un verbo fasal *přestat* seguido por infinitivo o sustantivo en el caso instrumental. Otra variante frecuente es que se añade el prefijo *ne-* al verbo, en algunos casos se añade también el adverbio *už*. Es posible utilizar como equivalente un verbo con significado complementario al original. Otro caso es que podemos utilizar el prefijo *do-* u otro prefijo, que lleva el significado del final de la acción. También es posible utilizar verbos *nechat* y *zanechat* con un sustantivo las más veces en genitivo u otro verbo *přerušit* con un sustantivo en acusativo. Algunas veces en checo hay equivalentes que significan lo mismo que en español se expresa por las perífrasis verbales y es mejor encontrar el equivalente al que los hablantes estén acostumbrados.

Las conclusivas se traducen las más veces mediante el prefijo *do-* añadido al verbo o se pueden utilizar otros prefijos. Otra posibilidad es por utilizar el verbo *končit*, puede tener un prefijo (*skončit*, *ukončit*), o puede ser de aspecto imperfectivo (*dokončovat*), con un sustantivo en acusativo o instrumental. Algunas veces se puede omitir el sustantivo y puede quedar sólo el verbo, pero del contexto está claro que terminó. Es posible añadir también adverbios como por ejemplo *konečně*, *úplně*, *docela*, *nakonec*, *nadobro*, *definitivně* o utilizar otros complementos léxicos, para que se mantenga el significado de la oración originaria.

9 Resumé česky a anglicky

Resumé

Ve své práci jsem se zaměřila na popsání systému španělských opisných vazeb s terminativním významem a zároveň na prozkoumání možných ekvivalentů těchto perifrází v češtině. Vzhledem k tomu, že se pohybujeme na poli terminativní povahy slovesného děje, bylo potřeba na začátku vyjasnit, co se rozumí pod povahou slovesného děje a co pod pojmem terminativní.

V teoretické části se dále věnuji jednotlivým perfrázím s terminativním významem, jejich rozdělení podle typů terminativnosti a popisu jejich vlastností. Zabývám i situací v češtině, jaké prostředky by mohly posloužit při vytváření ekvivalentů ke španělským opisným vazbám.

V praktické části jsem se pokusila analyzovat vybrané terminativní perifráze v jednojazyčném španělském korpusu CREA, využila jsem při tom i korpusový program AntConc. Poté jsem analyzovala jejich české ekvivalenty prostřednictvím paralelního korpusu InterCorp. Doufám, že se mi tak podařilo podat určitý náhled na systém španělských terminativních perifrází a na možnosti jejich překladu do češtiny.

Résumé

I dedicated in my thesis on the system of Spanish terminative verbal periphrases and at the same time to explore its potential equivalents in Czech. Because of the fact, that we move on the field of the character of verbal action, I found it necessary to make clear that we know, what does the term character of verbal action and terminativity mean.

In the theoretical part of my work I deal with each terminative periphrase, the division of them according to several types of terminativity, and I describe its characteristics. I also deal with the situation in Czech, I try to match possibilities of creating equivalents to these spanish periphrases.

In the practical part, I tried to analyse chosen periphrases in monolingual corpus CREA, I also used another corpus programme AntConc to the analysis. Then I analysed the Czech equivalents of these periphrases using the paralel corpus InterCorp. I hope I managed to make a vision of the system of Spanish terminative verbal periphrases and of the possibilities of their translation to Czech.

10 Použitá literatura

- Anthony, L. (2011). AntConc (Version 3.2.4w) [Computer Software]. Tokyo, Japan: Waseda University. Available from <<http://www.antlab.sci.waseda.ac.jp>>
- Čechová, M. a kol. (1996): *Čeština. Řeč a jazyk*. Praha, ISV.
- Cvrček, V. a kol. (2010): *Mluvnice současné češtiny I*. Praha: Karolinum.
- Fente Gómez, R. – Fernández, J. – Feijóo, L. G. (1972). *Perífrasis verbales*. Madrid: SGEL.
- Gómez Torrego, L. (1988). *Perífrasis verbales. Sintaxis, semántica y estilística*. Madrid: Arco/Libros
- Gómez Torrego, L. (1999): *Los verbos auxiliares. Las perífrasis verbales de infinitivo*. In Bosque, I. – Demonte, V. (eds.) (1999): *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, s. 3323–3390.
- Gómez Torrego, L. (2002): *Gramática didáctica del español*. Madrid: Ediciones SM.
- Karlík, P. – Nekula, M. – Rusínová, Z. (1995, 1996): *Příruční mluvnice češtiny*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny.
- Komárek, M. (2002): *Ke vztahu mezi videm a tzv. způsoby slovesného děje*. In Hladká, Z. – Karlík, P. (eds.): *Čeština – univerzália a spacificka*, 4. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. s. 135 – 139.
- Lehečková, E. (2004): *Kategorie teličnosti a české sloveso*. In Awadová, L. et al. (eds.): *Setkání bohemistů Cikháj 2004*. Vlastním nákladem, Brno 2005, s. 14–17 (též: www.phil.muni.cz/cest/cikhaj).
- Miguel, E. (1999): *El aspecto léxico*. In Bosque, I. – Demonte, V. (eds.) (1999): *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe, s. 2977–3060.
- Nübler, N. (2002): *Způsob slovesného děje*. In Karlík, P. – Nekula, M. – Pleskalová, J. eds. (2002): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, s. 567–569.
- Petr, J. a kol. (1986–1987): *Mluvnice češtiny I, II, III*. Praha: Academia.
- Real Academia Española (1973): *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa-Calpe.

- Real Academia Española (2009): Nueva gramática de la lengua española. Madrid: Espasa Libros.
- Roca Pons, J. (1958). Estudios sobre perífrasis verbales del español. Anejo LVII de Revista de Filología Española. Madrid: CSIC.
- Veselovská, L. – Dočekal, M. (2002): Vid. In Karlík, P. – Nekula, M. – Pleskalová, J. eds. (2002): Encyklopedický slovník češtiny. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, s. 527–531.
- Yllera, A. (1999). Las perífrasis verbales de gerundio y participio. In Bosque, I. – Demonte, V. (eds.) (1999): Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Espasa Calpe, s. 3391–3442.
- Zavadil, B. – Čermák, P. (2010): Mluvnice současné španělštiny. Praha: Karolinum.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: Banco de datos (CREA) [en línea]. Corpus de referencia del español actual. <<http://www.rae.es>> [15. 5. 2012]
- Český národní korpus – InterCorp. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Cit. 15.05.2012, dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.